



LA CAMPANA DE GRACIA

DONARÀ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

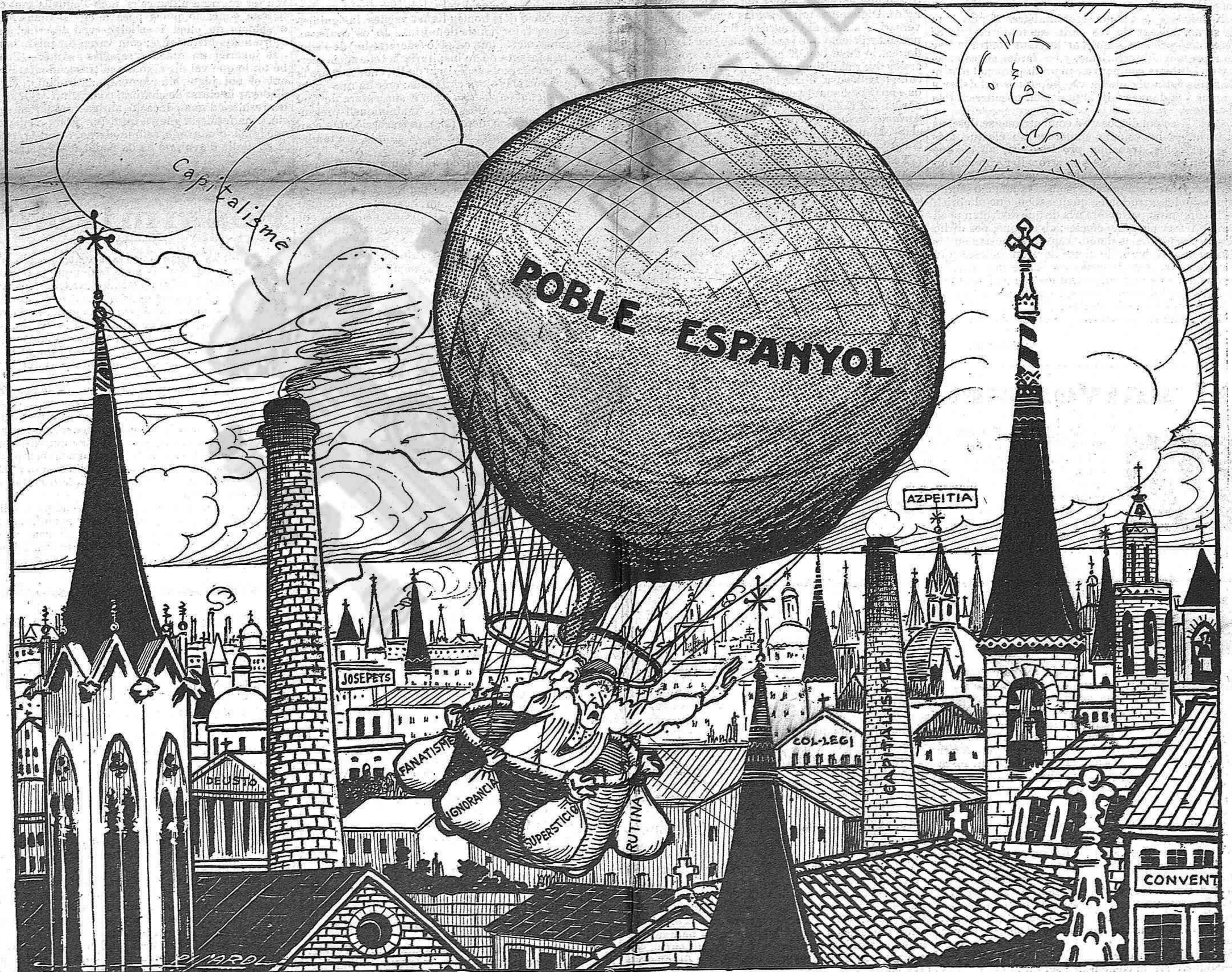
AQUEST NÚMERO 10 CÉNTIMS PER TOT ESPANYA
NÚMEROS ATRASSATS: DOBLE PREU

ANTONI LÓPEZ, EDITOR
(Antiga casa I. López Bernagosi)

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ: LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20, BOTIGA
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:
Fora de Barcelona cada trimestre ESPANYA, pessetas 1'50.—EXTRANGER, 2'50.

Situació compromesa



EL CONSELL DE LA CAMPANA:—Si l' aironauta s vol salvar, no té més remey que llensar lastre.

LA SENMANA

Parodiém al poeta:

«No en vá havíam ensumat
olor de barraganía.»

La sospita, qu' en el nostre darrer número apuntavam, sobre la sinceritat ab que una part de la premsa madrilenya s' ha lliensat a combatre la amensadora llei de repressió del terrorisme ha quedat plenament confirmada.

El *Imparcial*—un dels diaris més renyits ab el seu títol que a Espanya 's publican,—acaba d' ensenyar sense compliments l' orella. ¡Y no poch llarga, per la gracia de 'n Gasset, ex-ministre reincident y etern aspirant a tornar á desempenyar una cartera en qualsevngla situació, sigui del matís que sigui!...

Un article últimament aparegut en sas columnas revela ab tota claretat l' estat del seu ánim. Els tiros dels periódichs del *trust*, més que á la llei de repressió del terrorisme se dirigeixen á Catalunya, á la Solidaritat Catalana.

¿Per qué aquesta inquina?

Perque—El *Imparcial* ho diu—la Solidaritat es la culpable de tot. Ella es la que ha imposat al Govern la llei d' Administració local, feta á la mida dels que «ab més ó menos franquesa procuran la desintegració de la patria.» Ella l' autora del projecte de repressió del terrorisme que vé á matar la llibertat y «á esclavisar á las classes obreras.» Ella la que tras cortina mana y disposa. Ella la que, en profit exclusiu dels catalans, exprém codiciosa l' Hisenda pública...

Si mentres incubava l' extractat article arriba el diari de 'n Gasset á recordare dels esclavissaments de Río Tinto, de la miseria de Galicia y del incendi de las *Américas*, ni todas las potestats divinas y humanas lliuravan á la Solidaritat de veure figurar en el seu *debe* aquestas negras partidas.

No incorrerem en la candides de sorprendrens de la mal intencionada táctica de El *Imparcial*, ja que no es avuy la primera vegada que l' usa, ni ella ha de fernos desistir de combatre una llei que conceptuém perillosa, injusta y atentatoria als més sagrats drets del poble.

Consignéem tan sóls l' actitut del diari madrileny, norma y mirall dels seus fidels consocios, pera demostrar la rahó que 'ns assisteix al desconfiar de la bona fé d' aquests homes que 's diuhen guías de la opinió y que ab l' empenya de las sevas rotativas pretenen durla avuy al camp de la protesta, no precisament pera protestar, sinó pera ferli llaurar, asuts, la seva *vinya*.

Nosaltres, que no hem sigut ministres ni may hem de serne, á pesar de las verinosas tonterias que El *Imparcial* propala seguirém llyuant contra la llei de repressió del terrorisme, y ho farém sense esperar de la nostra campanya cap profit personal ni sentir altres estímuls que la veu imperiosa del deber y l' amor á la democracia, superior en nosaltres á tots els amors.

Pero, si estém disposats á combatre sense descans ni treva, no ho estém á sumarnos ab els que, més que pel poble, treballan *pro domo sua*; ab els que ahir van ser poder y 'ns van atropellar y demá tornaran á serne y tornaran á atropellarnos; ab els que declaman campanudament contra la amensadora repressió del terrorisme, quan saben que al abrich de la immunitat parlamentaria de que disfrutan poch han de témer els seus efectes; ab els que, per dirho d' una vegada, considerém capassos, posats en las alturas del Govern, de dictar lleys tan odiosas, tan temibles y tan reaccionarias com aquesta que avuy, perque á n' ells particularment els convé, atacan, no ab indignació de demócratas, sinó ab sanya de polítics en espectació de destino.

Clar y catalá. No sabém parlar de cap més manera.

PIP-PAF

II aniversari



ESPRES del 11 DE FEBRE, el 20 DE MAIG. L' aniversari de la República espanyola l' han commemorat encare 'ls republicans ab reunions públicas y discursos *necrológichs*, el de la «Festa del Homenaje» l' han hagut de commemorar els solidaris per forza, pel dir de la gent; y se 'n han sortit ab uns soltets als diaris

escrits ab una tinta tan clara que un no sab del cert lo que diuhen. S' hi veu la por de la trencadissa, com si maneessin aquell ferro del poeta francès: *No 'l toquen: es esquerdat...* Un recort del magne espectacle de las banderas «com antorxas», de la gernació sense paraula, desfilant pel Saló de Sant Joan, devant dels elegits. Dels antecedents y dels resultats d' aquella festa tan bonica, no se 'n diu res. Alguna insinuació temerosa de que la realitat «potser no ha correspost als desitjos», de que «no 's podria potser ensenyar ab tota la perfecció l' obra positiva encarnada á la realitat dels fets...» Y prou. Lo que de la Solidaritat Catalana n' hem tret, en aqueixos dos anys, ningú s' atreveh á esbrinarho. Lo qual vol dir que l' obra positiva, al menos pels republicans, no es gens afalagadora. Y no se 'n parla evidentment per la por de complicar més una discórdia que no 's pot amagar... «Mira, deixemho córrer, perque 'ns barallariam.»

Nosaltres sí que 'n podem parlar, com ja 'n hem parlat altrás vegadas, sense cap mena de por. Ben al revés; creyém que aqueixa por dels periódichs solidaris es la mateixa que ha cohibit als vells partits polítics que s' están morint aclaparats, incapassos ja no de l' acció sino fins de reaccionarse contra las persecucions del despotisme, y que de tant en tant voldrían enganyarse y enganyarnos ab agitaciones de paraulas, conmemoracions y meetings, que no passan de revifallas espasmódicas de la decrepitud. Els partits que no tenen de fer res, s' han de disoldre, com s' han d' atrofiar els órgans que no tenen funció. Anar á las eleccions pera que 'ls elegits no 'ns portin cap d' aquelles obras positives que milloran la condició civil y económica del poble, es un engany miserable, una moixiganga pera la exhibició de quatre vanitosos xerrayres. Diguemho ben clar, sense 'ls eufemismes dels solidaris de l' *esquerda*: si la Solidaritat Catalana no ha de servir de res més que de máquina electoral, val més que 's desfassi.

¿Quin es el balans que 'ns presenta la Solidaritat al cap de dos anys? A las qüestions socials no s' hi pot ficar ni á las financieras. De qüestions polítiques n' hi ha una que s' havia de resoldre desseguida y que encare no s' ha resolt. Aquella gernació de dos anys enera, saludava als diputats y als senadors que havían votat en contra de la Llei de Jurisdiccions, y després omplia la Plassa de Toros pera reclamar als diputats y senadors nous, als seus elegits que no parressin fins á conseguir l' abolicció de la llei malehida. No demanava res més. Casi la Solidaritat no 's mantenia per cap altre lligam que 'l del odi á la Llei de Jurisdiccions. Y avuy encare no n' está d' abolida; encare s' aplica pera penar suposats delictes. Diguemho tot: dos días avans del segón aniversari, s' aixetá al Congrés el Sr. Carner, anunciant una interpelació que será la demanda formal de la derogació de la llei. S' han necessitat dos anys pera arribarhi; y al últim no ha sigut la Solidaritat qui ha complert la seva única missió. Els nostres diputats han anat demanant parers als *jefes* de las altrás minorias del Congrés y del Senat, pera donar *estado parlamentario* á la demanda... y treure d' un mal pas al Sr. Maura, que responderá á tota una coalició parlamentaria.

Responderá potser favorablement el Sr. Maura, apoyantse en la intimidació no de la Solidaritat Catalana, sino dels diferents partits representats á las Corts, y ho podrá fer perque ja té donadas prou garantías del seu despotisme ab la conducta passada y més ab els compromisos pera l' avenir. Ben bé pot derogar la Llei de Jurisdiccions qui té preparada la promulgació immediata de la «Llei de Repressió de...» lo que sigui. Y repareuho, aqueixa llei nova —pitjor que l' altra, com saben els llegendors de LA CAMPANA DE GRACIA—ha sigut votada al Senat per un solidari; la Solidaritat, que no 'ns ha tret la Llei de Jurisdiccions, ens deixa imposar un' altra llei molt més tiránica.

¿Voléu que os digui tot lo que penso? Donchs jo 'm temo que no es tota la culpa dels elegits, sino dels electors; que 'l voler del poble es la seva Providencia, més forta que qualsevol poder, vingui d' allá hont vingui; que la cobardia s' encomana de baix á dalt, y que 'ls héroes se coneixen perque no 's barallen sino pera guanyar ab las forzas de las multitudes que 'ls empenyen á las accions decisivas. ¿Qui sab si la Solidaritat no va ser més que una re-concentració de cobardias, un agombolament de remat esporuguit! No, no; hem de creure que no, que de la gernació del 20 de Maig ne quedán uns quants resolutos á tirar endevant, á fer obra viva ab el poble, ab el poble veritable, no el del senyoret sardanista disfressat ab barretina. Una esperansa, no molt fonda, certament, pero esperansa hermosa, ens la dona el projecte d' Estudis Nous, adoptat

per l' Ajuntament dins del Pressupost de Cultura. Aqueixa sí que n' es l' obra de la Solidaritat Catalana, una mica tart vinguda y bastant débil la pobreta. Si no la salvém, no 'ns quedarà més remey que deixarnos de solidaritats que no fan solidaris en res als que s' hi fican. Paraula santa dels apóstols y dels treballadors, *per la vida, per la mort*, que haurém de purificar ab una empresa nova de sacrifici.

Si no salvém els estudis nous, la Solidaritat es la mateixa Lliga Regionalista cambiada de nom, aliada, com ahir, un día ab els carlins, altre día ab qui li convingui, sempre regionalista y conservadora de l' iniquitat, que per ser catalana no deixa de ser iniquitat. Entretant, els partits republicans tenen assembleas nacionals pera fer á saber que 's disgregan entremitj de barallas de vanitats y que no saben ahont van. L' Unió Republicana, de las 49 provincias d' Espanya, solsament té representació de 20. Dels federals, ni ells mateixos entenen com s' han de distingir els *xatos nous de la bandera vella* y els *xatos vells de la bandera nova*...

¿Donchs qué hem de fer? ¿Qué hem de fer! jaquell crit dels russos cap allá als anys xexantas del sigle passat qu' encare no ha sigut contestat pel poble! Y si el poble no contesta, ¿qué hem de fer?

Jo no ho sé encare; pero sé lo que no hem de fer. No 'ns hem de fer de la Lliga Regionalista.

MAGÍ PONS

L'Escola i la Ciutat

(MÉS SOBRE L'INTENT DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA)

Sectaris, jacobins, intransigents, fanáticos...; tota aquella rebregada adjectivació queia sobre la nostra extrema esquerra com a significant que ells, els mesocràtics de la burgesia barcelonina, se sentien l'ànima despresa de tota vella adherencia inquisitorial i que 'ls vents de la modernitat els havien omplert el respir... Ells eren els de la tolerancia, els de l'esperit obert a la llum, els de la llibertat... I vet aquí que 'l diumenge, un miting precisament de tolerancia ajuntava als ciutadans de Barcelona contra una malhaurada iniciativa nescuda dels propis burgesos de la tolerancia... Oh, lliçó impagable de les coses!

Tolerancia, llibertat... Velles paraules que sols tenen una interpretació vera, i de, les quals, am tot, l'interpretació dels homes ha fet vagues insignificacions sense valor polític definitiu... Jo os confesso, bons amics meus, que en aixó (sacratíssim) de l'educació dels infants no m'inspiraria la tolerancia, perque crec en la tutela espiritual de les ciutats sobre 'ls nens, que són els futurs ciutadans; crec en una que'n diríem *potestat ciutadana* com a successora de l'actual *patria potestat*. Més, per lo mateix que 'l pressupost de cultura era, pera mi, una trasacció, una concessió als pares, un pacte amb la religió, era també l'encarnació viva de la tolerancia.

En el passat Congrés de Jovenuts republicanes, vaig tenir l'honra de que'm toqués exposar, com a ponencia, el meu pensament sobre l'aspecte social del problema religiós. I com l'exteriorizació més típica d'aqueix aspecte se troba en l'educació pública, allà vaig dir tota la meva aspiració en aquest punt.

Jo crec que, en uns Estudis ideals, *l'irreligiositat* seria una mala fórmula, ja que mentres l'influencia familiar se resolgui sobre la conciencia primerenca dels infants, en *religiositat*, una abstenció, una negació, una indiferencia, seran vençudes forçosament per ella; sols una afirmació contraria, l'*anti-religiositat*, podria rescatar aquelles intel·ligencies infantívols, sobre les quals ja hi havia un segell imprès... L'esglesia és la ciutat d'ahir; i els pares són encara 'ls sacerdots seglars d'aqueixa esglesia. En cambi la ciutat és l'esglesia veritable d'avuy; i cal també que 'ls mestres en sien els sacerdots.

Quan una desgraciada qüestió, am motiu de l'anomenada Escola Moderna, va somoure 'ls ànims, l'hostilitat dels enemics aprofità 'l cas pera batre; no l'institució concreta de que 's tractava, sino *tota modernitat en l'Escola*. I cal dirho: una censurable passivitat en els elements del radicalisme, que no varen cuidar-se de destruir les coses i de defensar en bloc el laicisme institucional, prescindint, si voleu, del cas en litigi, donà força als adversaris. Jo recordo que un Sr. Silió va pronunciar en plena Cambra intolerables mots sobre l'educació neutra, paraules que ja vaig cuidar-me d'impugnar. Avui,

aqueu Sr. Silió ocupa la subsecretaria del ministeri d'Instrucció pública, al costat d'un ministre que, en la seva ja llarga vida, no s'és acreditat precisament de pedagog modern... El ministeri Maura, per lo demés, sab bé que, pera l'assegurança de la seva obra, no li cal, en materia d'Instrucció, altra cosa que una passivitat, ben caracterisadament *conservadora*. L'ànima nacional farà lo demés...

Jo deia, un dia, aquí mateix: ¿per que la funció pedagógica és ambigua i equivoca, en un sistema de llibertat? Perque la llibertat en l'ensenyança és l'arbitrarietat del pare de familia. És evident que pera aplicar el criteri de llibertat, cal una aptitud d'exercir-la per part del qui n'ha d'esser subjecte. O el pare o l'Estat han d'esser, doncs, arbitres de l'educació filial, ja que 'ls infants no tenen capacitat d'escullir. A Espanya, ni l'Estat, acaparant l'ensenyança, ni 'ls pares, fomentant am llur concurs la creació d'escoles, tenen la suficient cultura pera arribar a l'instauració de la vera Escola Moderna.

Doncs bé: vet aquí que'l catalanisme (entenent catalanisme en el més ample i el més noble dels seus sentits) topava una vegada més am la precisió de *diversificar-se* de l'Estat i fer sentir la superior naturalesa del seu esperit. ¿No hem qualificat el catalanisme de lluita d'una Ciutat a un Estat? Doncs vet aquí la ciutat vera i viva, l'Ajuntament de Barcelona, que arribava, per ineludible llei, a la fundació d'aquesta magna i altíssima institució de laicitat, creatriu de poble: l'Escola. Entre mig de la vella Espanya, ¿no hem dit que la nova Catalunya farà un niu de modernitat, com un clar de sol dins la selva? Doncs ara volem que, així com nosaltres, pera arribar a sentir-nos personals i diferencials, hem tingut de fer l'esforç d'una mena d'apostasia, els nostres infants no necessitessin cap reacció de propia cultura sobre la cultura apresca, no tinguessin necessitat de rebutjar el feix pernicios de l'ensenyança corrent, que 'ls ha profanat i envilit l'ànima, pera beure la llum en fonts més pures, pera despertar l'ensopida i anestesiada potencia de creació de visió. L'Ajuntament de Barcelona va sentir-se, una volta més, Ciutat, i per tant expressió de voluntat laica. Va sentir que a la vora del seu casal de poble sols un altre edifici pot elevar-se, on fermentin els casals de poble que 'ns han de succeir: el liceu, o academia pedagógica, on la rel grega de la polis se completi am la rel grega de la pedagogia, *conducció de nois*; l'Escola vora la Ciutat, en una paraula; l'Escola, que sia ver aprenentatge de ciutat, mirall de ciutat, on la ciutat sia avui joguina de criatures pera que aquestes criatures puguin *fer-la* demá, com varen fer guerra a ultrança 'ls nois d'aquella tant combatuda educació que 'ls posava en les mans fusells o soldats de plom i en el cervell descripcions de mortandats historíques; com varen dir missa 'ls nois que jugaren un dia am capelles i sants.—¿Penseu bé tot lo que vol dir aixó d'una transcendental escola ont el noi jugui, simplement, am la ciutat, en lloc d'adorar la ciutat desde fóra, com a un ídol? Si per les resultes d'una educació antiga! noi ha fet esglesia, o ha fet de la guerra un fi (no ja un medi), ¿per que'l noi d'una educació moderna, o millor, futura ja en el dia d'avui, no ha de poder fer ciutat?

GABRIEL ALOMAR

Pessimismes

ALGUNAS vegadas las apariencias ens han fet creure ab tota la bona fé del que ja té ganas de créureho, qu' estavem capacitats pera gosar sens trabas de la llibertat més absoluta; que teníam la serenor de judici necessaria pera seguir ab petjada ferma la via progressiva que 'ns ha d' europeisar; qu' eram una forsa tan positiva y tan conscient que ja res ni ningú podia barrarnos el pas. Il·lusions del bon desitj que la impura realitat no tarda en destruir.

La capacitat de que 'ns creyam estar possehits era solzament la vanitat del que 's creu en possessió de la *vera fórmula* y obsessionat ab ella renuncia á mirar més enllá; la forsa que 'ns pensavem tenir no era la forsa efectiva producte d' una gimnasia intelectual ordenada, sino la forsa circunstancial produhida per una neurosis aguda, aquella marxa segura que 'ns creyam haver emprés via á la llibertat, era una carrera cega á lo inconegut.

Per una manca deplorable de verdadera y sólida preparació, obrém casi constantment per suggestió de las circunstancias; veyém las cosas tal com volém qu' ellas siguin y no tal com ellas son; tenim l' empenya del entusiasme irreflexiu pero no la constan-

L' APRENENT



N obrer pelayre va trobar una colocació per son fill, un noyet de nou anys escassos que encare anava á estudi.

En plegant de la feyna, el pare va entrar, com de costum, en la tabernota del seu carrer —una taberna pestilent, fosca y petita, ahont la bravada del

vi y del petroli s' ajuntava ab la fortor de la cansalada rancia— s' assegú al banch del peu de la porta, tot espitregat, ab el porró de barreja apoyat als genolls, y heu que heu.

Va pas ar son fill, que tornava del mercat de Santa Caterina, ab un pá de nou lliuras al cap, dos enciams y una paperina de mongetas que encare fuma van. Sa mare temps ha que estava xacrosa; patía del fetje y dels ronyóns, y ell, en tornant d' estudi, l' ajudava. Era tan petita y tan poca cosa la nena, que en Miquel se cuidava de fer els llits, d' escombrar, d' encendre'l foch, de tirar sal á l' olla, d' anar á plassa...

Son pare 'l va cridar. —Miquel, tu ja comensas á ser un home y t' has d' espavilar. Veig que aixó d' aprendre de lletra es més llarch que la quaresma. Mira, noy, jo á set anys

ja treballava; vull dir que... vaja, t' he trobat una colocació... ¿M' enténs? Som moltes bocas á casa.

—¿Y 'm donarán diners?

—Y es clar que te 'n darán!...

En Miquel va tenir una forta alegria. Tot tornant de plassa estava pensant com fersho pera obtenir que son pare s' estalviés els vint céntims que 's malgastava cada día á la taberna. Treya comptes mentalment; sumava set vegadas vint y estava tct apesarat, perque prou que ho comprenia que ab una pesseta y quaranta céntims no 'n hi havia prou pera comprar aquell remey: tan car, receptat pel metje. ¿Guanyaria diners!... ¿Quants? Potser dugas pessetes cada senmana, com el noy de F. Anita, que feya d' empaperador!... ¡Així sí que podrián comprar el remey!

Al cap de tres días ja era á la feyna. A dalt d' unas golfas d' una casa vella del carrer de Moncada, que feyan paperinas.

Va passar una senmana. Van passarne dugas, tres, quatre, y en Miquel va comprendre que 'l seu treball no servia de res. Encare pitjor. La seva mare no prenia l' remey y anava més cansada. No tenia ajuda de ningú. Las tres pessetas que guanyava en Miquel se las quedava son pare. Deya que eran pera la guardiola de la quinta, y la bona mare sufria, sufria sense queixarse may, besant el cap del seu fill quan estava adormit.

—Pare, deixeu-la estar la meva quinta. Comprém el remey, primer que tot es la mare.

Aquesta sortida d' en Miquel va irritar al pelayre. —Y qué sabs tú!... La meva mare no se 'n va fer may de remeys!... Li hauria sabut greu tota la vida malgastare d' aquest modo els diners... Els pobres hem de tenir paciencia. ¡Aquest es el remey! Y la teva mare 'n té molt poca de paciencia.

L' aprenent no va trigar pas gayre á sapiguer que era una escusa alló de la guardiola de la quinta. Son pare l' havia tret d' estudi pera tenir diners pels seus mals vicis. Prenia café y puro cada mitj dia, y jugava al set y mitj.

Va enfadarse molt, perque las criaturas, quan son del tremp d' en Miquel, també s' enfadan, y 'l dissapte vinent va comprar la medecina.

El pelayre va agafar el remey, un pot de vidre blau, y 'l va rebotre á terra.

—No vull aqueixos *lujos* á casa.

—¿Per qué ho compravas?... digué sa mare tristament.

A l' endemá va parlar ab l' amo del taller de paperinas.

—La senmanada no la dongueu més al noy. Son criaturas y á darrera del fléndit y las balas... ¿Sabeu? Ja vindré jo pels quartos.

Al amo no li va agradar gens aixó. En Miquel anava á cobrar facturas y era un perill confiarli diners.

Y ell que n' estava tan joyós de la confiansa del amo, de cop va veure's postergat y mirat de reull.

Vingué 'l dissapte y... res, ni un quarto. A l' altre, tampoch. Son pare li va dir que teníam queixas d' ell y que si 'l treyan de la feyna may més tornés á casa. En Miquel estava trist, groch; sufria intensament. La seva mare va morir d' un atach. El pobre noy se consumia de tristesa y de rabia. Y el pelayre, al cap de pochos días, va amistanarse ab una dona lletja y mal girbada que tot se 'n anava ab pentinat.

Un día, després d' haver portat un gran feix de paperinas á casa d' un adroguer, fou acusat d' haver robat cinch duros que hi havia damunt del taulell.

L' amo 'l va despedir. Erán las sis de la tarde. En Miquel, ab el cap caigut y arastrant els peus, va passejarse pel moll. El mar li va fer fàstich. Va anarse'n al Parch. Cotxes, automòvils, jardins, l' elefant, els ossos, els micos, tot, tot l' aburrí!... ¿Ja no era 'l mateix? ¿Per qué ho veyia tot tan negre?

Va pujar al pont de la Secció Marítima y s' apoyá de colzers á la barana. Va amagar el cap com un pardalet y volgué plorar. Sos ulls estavan sechs y 'l tránzit aixordador de trens y carros, que passavan per sota d' ell, li donava vértig.

Va enfilar-se á la barana... y 's lliensá daltabaix. El cel de Barcelona en aquella hora en que 's ponía 'l sol, era brut, indecent, asqueros, pel fum de todas las xemenejas ciutadanas.

ESPATECH

cia del convenciment arrelat. Per això després, quan sentim les forses agotades per l' esfors, y els entusiasmes refredats pel desengany y las febles conviccions esquerdadas pel dubte, cayém en un lamentable pessimisme que 'ns deixa inútils pera la lluyta ó en un malhumor biliós que 'ns fa barallar ab qui 'ns envolta.

La llástima de tot aixó está en que aquesta extraña condició nostra y de tots els que forman la part més ó menys visible del element polítich y social, acaba pera fer indiferent á la massa, al poble, á la multitud, á la única cosa que instintivament comprén lo bó y ho secunda ab generós impuls y ab sana ignorancia, donantli tota la forsa imposadora de la seva voluntat.

Y es natural que aquest poble creyent, abnegat, voluntariós, que ha enfortit ab desinterés una acció, se dongui per enganyat quan veu als homes enlayrats per voluntat seva, obrar sense aquella fé, aquella abnegació y aquell desinterés de que havían de sentirse empeltats. No, ni els que més directament responian al sentiment general del poble han sapigut mantenir-se á l' alsaria de lo que 's mereixia la voluntat popular.

La greu malaltia del poble va exigir una consulta de tots els metjes. Van reunir-se el Dr. Fósil, home avensat pero ja vell y qu' encare estudia en els llibres del any 68; el Dr. Esquerrá, jove á la moderna que desprecia tot lo que no sigui noucentista; El Dr. Rabi, intransigent y entossudit ab el seu sistema de l' any de la picó; el Dr. Aranya, que arreplega de la dreta, de la esquerra y d' allá ahont pot aprofitarse, y fins un capellá curandero que fa veure que no creu més qu' en l' auxili dels sants. La gravetat del malalt va unir l' interés y l' opinió dels metjes; la unanimitat dels parers va donar fé al malalt y per obra d' aquesta fé recobrá l' vigor perdut. Pero ara cada un dels metjes vol la gloria y el profit de la curació y fins el capellá vol atribuhirla á Deu; la discussió degenera en disputa barroera; y el poble al convencers per boca dels mateixos metjes que cap d' ells el va curar, pert de nou aquella fé salvadora y torna á caure al llit malalt.

Comensém á estar cansats de nostre paper de Sísifo. ¡Hem pujat tantas vegadas la pedra al cim ventjia ab dolor rodolar al fons! Probemho un' altra vegada, pero robustintnos la voluntat pera que sigui la proba decisiva.

JEPH DE JESPUS



Si algun dupte els quedava als atolondrats clericals de que la opinió de Barcelona es partidaria del pressupost de cultura en tota sa integritat, ben clar degueren véureho llegint la llarga llista de personalitats, periódichs y associacions econòmicas, artísticas y políticas que varen adherirse al Meeting de tolerancia celebrat al Tivoli el passat diumenge.

Tots els partits d' orientació moderna y totas las classes socials tingueren en l' acte representació autorizada, y d' ell ne sortí més enrobustit que may el propòsit dels barcelonins conscients de persistir en la campanya comensada á favor de la Base 5.ª, tan irreflexivament suspesa pel qui de fet ha deixat ja de ser arcalde de Barcelona.

Aquest es el procediment: tolerancia y fermesa. De no desviarnos d' ell, la tasca podrà ser ruda, pero el seu terme no es gens duptós. La benehida llevor de llibertat de conciencia, tan noblement sembrada en la combatuda Base 5.ª, germinará y treurá bella y espléndida florida.

Per la boca mor' el peix.

Sembla que aquests darrers dias els presos de la Celular han fet la Comunió.

Y l' avi *Brusi*, després de donar alegrement la noticia als seus lectors, hi anyadeix tot cofoy aquest dato eloquentíssim:

«De los 524 reclusos que hay en el establecimiento, 416 se han acercado á la Sagrada Mesa.»

Sento molt haver d' obrir els ulls al candorós *Diari de Barcelona*, pero ¿sab qué se 'n dedueix d' aquests números?

Que á la Presó, els beyatos *hi tenen majoria*.

Y ara se m' ocorreix una idea, que generosament ofereixo al degá de la premsa barcelonina.

¿Per qué, aprofitant el descubrimet que acaba de fer, no recull las firmas d' aquests 416 devots pera sumarias á las que la gent d' ordre ha posat al peu de la protesta contra el pressupost de cultura?

El *Progreso* va sortir l' altre divendres enfadadíssim perque á l' assamblea popular que 'l diumenge se celebrá al Tivoli va donárseli el nom de Meeting de tolerancia.

No es d' extranyar. Els extrems se tocan. May la tolerancia, virtut cardinal del home modern, ha sigut grata als kabilenys ni als neos.

En la seva bandera no hi ha més que dos lemas: *¡Visca la llibertat... per mil, y ¡Mori qui no pensi com penso jo!*

Un grupo d'estudiants acaba de fundar, á Madrid, una societat política que 's titula «Juventut Escolar Conservadora».

Y diu qu' ara buscan un president honorari, y no 'l troban.

¿President honorari pera una joventut? ¡En Sánchez Bustillo!

El minúscul ministre d' Hisenda ens fa saber per boca de un periódista que el govern té 'l propòsit de no deixar en mans de ningú las cerillas que fins ara havían sigut de monopoli particular.

Y assegura també que d' aquí endavant els mistos serán millors y més grossos.

Naturalment, aquesta alabansa á la futura cerilla la fa el minúscul Sánchez per por de que el poble no li digui un dia-ó altre:

—¡Ja estém cansats de mitjas-cerillas!

En cumpliment de las bases dictadas per la Comissió Executiva, el día 20 va reunir-se al teatro Romea, de Madrid, l' Assamblea Nacional de l' Unió Republicana.

Baix la presidencia interina—que després, per aclamació, va convertir-se en efectiva—del senyor Azcárate y ab asistencia de numerosos representantes de moltras provincias, quedá constituhida l' Assamblea, á la qual hi han concorregut significadas personas de quin talent y experiencia hi ha dret á esperar-ne feconds resultats.

Sense temps ni espay pera ocuparnos avuy de la Assamblea ab l' extensió deguda, deixém pera 'l vinent número el tractar aquest assumpto en la forma que sa importancia exigeix.

Desde la patria de 'n Prim y en Fortuny ahont viu, un redactor del orgue dels explotadors de Catalunya titulat, no se sab per qué, *El Progreso*, se dedica á defender l' alcoholisme y cita una infinitat de personatjes, desde Noé fins á don Nicolau María Rivero, junt ab en Dicenta, Menéndez Pelayo, Dickens y Poe, com á hermosos exemplars, defensors práticos del alcoholisme.

La apologia del alcoholisme feta desde Reus pel senyor Cristófol y admesa en las columnas del referit periódich, hauria d' arribar á coneixement dels taberners. Potser llavoras aquésts proporcionarian grans cantitats de vi á la gent del *Progre* y la rrrevolució seria immediatament un fet.

acudiren moltras personas d' aquí y dels pobles vehíns. La reunió era per parlar del *Sindicat Agrícola*, y en ella hi prengué la paraula 'l nostre mossen, afirmant que ell s' havia de ficar en totas las cosas nostras (¡ey!) perque Deu ho disposa aixís; y donantse gran importancia y acabant ab grans crits de ¡Visca 'l Sindicat!

Inútil dir que 'ls pagesos, al sentir tanta farúm de misa en una qüestió que hauria de ser purament social, tots se rascan el clatell y arrufan el nas.

ARRÉS, 18 de maig.

Aprofitant las festas de María, un dels actors del teatro místich va sermonejar á las *hicas*, desde 'l cubell de la poca prudencia, recomenant que ningú vagi á veure 'l cinematógrafo instalat aquí, si no vol condemnarse de valent.

Aixó no es salvar ánimas, mossen Carrinelló. Aixó es *quitar* el pá á un infelís que 's guanya la vida honradament. Vosté 's permet criticar un espectacle perque ningú s' atreueix á criticarli el seu. Pero, esperis, que *tant va 'l cantí á la font*...

L' informe del Cisco

Davant de la Comissió pel Congrés encarregada d' escoltar el dir de la gent sobre el projecte qu' en Maura está avuy dia embastant, el Cisco de la Figada,

17 de Maig.—Excursió artística del Ateneo Enciclopédich Popular á la antigua Tarraco

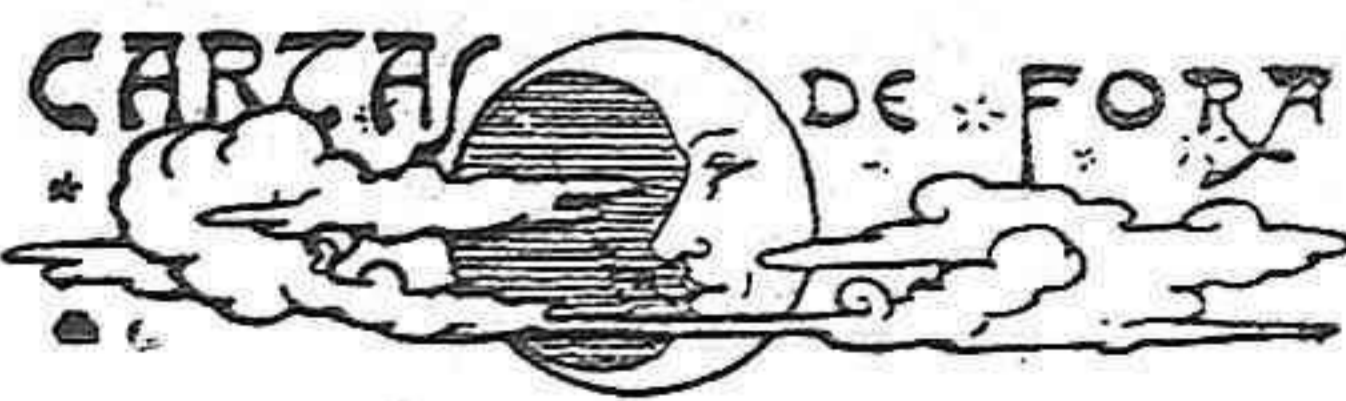


El vapor *Ríoja*, á bordo del qual van 800 socis del Ateneo, á la vista del port de Tarragona.

(Apunte del natural per N. Vázquez)

Si la idea *cuaja*, nósaltres proposém que aquest líquit *intelectual* el reparteixi don Vino Aixá al crit de ¡Viva la pitima!

La Comissió Benéfica de la Unió Catalanista *La Reixa*, suspesa judicialment, ens prega fem públich que no té res que veure ab els elements organiadors de la nova Associació Catalana de Beneficencia que 's tracta de constituhir en aquesta ciutat.



VILANOVA DE BELLPUIG, 14 de maig.

Fa poch, al sortir l' inquisidoret ab el viático per' anar á despatxar á un vehí cap al altre món, va toparse ab uns quants obrers que estavan suhant el seu migrat jornal. És del cas que un d' aquestos no s' volgué llevar la gorra, y ja 'm teniu al home negre més cremat que un gos rabió dirigint insults á qui no havia fet altre peccat que cumplir ab la seva conciencia y seguir els impulsos del sentiment.

Sort va tenir de que 's topava ab un home prudent y enemich d' escándols, que si no, ben prima l' hauria passada el nostre petit Nerón.

MONISTROL DE CALDERS, 16 de maig.

El día 10 d' aquest mes va celebrarse un mitin, al que

vehí de Castell-llanut, aixís xano xano parla:

—Senyors: No sé si la lley del terrorisme es tan sabia com volen suposá alguns, ó si, com creuhen els altres, es una calamitat dictada per uns quants sátropas que no abrigan cap més fi que feros portar mordassa. Lo que sí sé es que, després de llegirla ab molta calma, he vist que té un gran *lunar*, una gravíssima falta que, si 'l Govern va ab bon fi, s' apresurarà á esmenarla.

Allí hi ha cástich per tot: pels que cridan, pels que cantan, pels terroristas de fet, pels terroristas de labia pels propagadors d' infundis, pels fomentadors d' alarmas; per tothom... menos pel clero, ab tot y sé avuy á Espanya el qui en el ram de fer por hi té la má més trencada.

Y no ho dich aixó pel gust de bescant á las sotanas; ho dich perque es la veritat. ¿Riuhén?... *Oído á la caja!*

Jo soch pare de familia, finch tres fills, y cada tarde els faig aná á cal rector perque, com la Iglesia mana,

s' empapin bé de doctrina y ab tota exactitud sapigan de quin modo ho han de fer per ser boms y salvar l' ánima.

Ara bé: ¿sabén vostés lo que 'm conta la maynada quan vé de la rectoria?... Que l' infern es ple de diables, que aquests diables cada nit surten á fer passejadas, y entran á casa del noys que diuhen malas paraulas ó no resan ben sovint, y 'ls punxan, y 'ls esgarrapan, y 'ls estiran els cabells y 'ls fan sortir quía y banyas. Es clá, al sentir tot aixó, els meus tendres fills s' espantan, y 's pot dir que cada nit apenas el llum s' apaga, no fan més que tremolar, y veure figuras raras, y somiar dimonis negres y bestias de trenta camas.

Respongui la Comissió: predicá aixó á la quitralla ¿no es sembrá el terror? ¿No es dar torment á uns pobrets qu' encare no poden distingir bé qui 'ls estima y qui 'ls enganya? Tenint, donchs, en compte aixó, demano qu' entre las faltas que la nova lley castiga, hi siguin també englobadas las que sol cometre el clero aterrorisant las ánimas y sembrant la pó en el cor de la innocenta maynada.—

Aixís el Cisco ha parlat ab frasse serena y franca davant de la Comissió pel Congrés encarregada d' esbrinar tot lo que 's diu sobre l' projecte de marras. Las sevas observacions, tan novas com atinadas, ¿serán atesas al fi? El Govern té la paraula.

C. GUMÁ

La llissó dels fets

El Pressupost de Cultura que l' Ajuntament de Barcelona havia elaborat á forsa de transaccions entre 'ls elements republicans y els no-republicans que 'l componen se 'n ha anat en orri per voluntat—aparentment—de una insignificancia com en Sanlehy.

La pressió governamental—secreta, naturalment, ja estém al tanto d' aquestas cosas,—la beyateria dels reaccionaris de totas classes que s' encauhen á Barcelona y las *faldillas casulanias*, han pogut més que 'ls elements cultes, ab més ó menos radicalisme cultural, barcelonins.

Si el Pressupost de Cultura no hagués fracassat aquí, hauria fracassat á Madrid. Al cap-de-vall lo mateix ens era.

Significava rompre una rutina pedagógica, anava contra un monopoli de l' iglesia católica, obría el pit popular á una esperansa, sentava un precedent pera emancipar l' ensenyansa de la tutela del Estat, era un auguri d' empresas més radicals—tot aixó, per suposat, sense sortir-se desgraciadament del círcol dels prejudicis polítichs y dels prejudicis religiosos—y, está clar, no podí ser viable en aquesta terra de caciquisme espiritual.

Els reaccionaris de tots calibres s' han tret la carreta ab un desvergonyament inaudit. Ara sí que pot dirse sense eufemismes que son verdaders enemichs del poble obrer, tal com sempre han sigut, per més que fa poch aparentessin lo contrari y ab en Maura 's pretenian defensors de la llibertat... *Uur*. El volen esclau, el volen bestia, el volen ignorant, pera que siga obedient, sumís, y materia explotable com ho podí haver estat en la edad mitjana.

No soch gaire, per no dir gens, amich de las iniciativas del Estat ó del Municipi,—en quin *providencialisme* no crech—siga en l' ordre de cosas que siga, perque signifcan passivitat en els ciutadans, que son els que deurían tenirlas y actuarlas si volguessin demostrar que son veritablement majors d' edad, y perque representan casi sempre una anulació de la iniciativa particular ab merma de la llibertat individual; no sé, no vull ficarmhi ara en sí, desde 'l punt de vista pedagógich modern, el Pressupost de Cultura era tan radical com fóra de desitjar y desitjem els esperits lliures de prejudicis religiosos y polítichs; pero á pesar de tots aquestos possibles *peros*, m' era y m' es encare—en principi s' entén, perque si anessim á esbrinar...—simpático el projecte per las rahóns que acabo d' exposar.

El poble ciutadá de Catalunya—y podríam afergirhi el de moltras altrás ciutats de la nació espanyola—ja está tip de que se li imposi una ensenyansa religiosa en la que no creuhen ni els mateixos que la imposan ni els professors que la ensenyan.

A la gent del camp—qu' es ahont s' hi reclutan la major part de las forsas de reacció—de esperit més conservador y rutinari, més sumissa y més refractaria á apendre, li tindrà tal vegada sens cuidado aquest *conato* de emancipació de la conciencia, pero en las grans ciutats la imposició de la religió de nostres majors—com diuhen els que pensan á tall de cranch—es una veritable tiranía que deuría sublevar als homes de cor y sana mentalitat si l' hábit d' obehir no 'ls impedis d' anar contra 'ls amos que per tradició y costum s' empenyan en monopolisar la direcció social, y contra 'ls amos que per elecció 's donan á sí mateixos, dificultantse després qualsevol directa ó immediata acció reivindicadora de sos drets trepitjats.

Perque aixó es un círcol de ferro. L' exemple es terminant. No hi ha reforma possible dintre del sistema vigent. «Sotmeteuvos primerament y se vos donarán las reformas» sol dirse al poble revolucionari quan reclama la satisfacció de alguna nova necessitat. Y las reformas útils fracassan avants de portarse á la práctica. N' hi ha prou ab una alcaldada, amparada per la forsa de la lley, que al mateix temps s' ampara en la forsa material; pera que 'ns

(Continúa á la página 6.)

GESTAS Y GESTOS de DON

ROMANSO HISTÓRICH-BÉLICH-CÓMICH-S

Caballers: Es qüestió de fé un xiquet d' atenció.

Aquí veurán manifestas totas las célebres gestas... y algún gesto escadusser del gran rey Jaume Primer, aquell valent-verdulaga que ab tot y havé estat tan *plaga* dintre del seu fur privat, segóns la Historia ha contat, va cenyí al front la corona de l' Urgell, de Barcelona, de Valencia, d' Aragó, de Mallorca... y qué sé jo de quants y quants pobles més... (No fos que m' equivoqués.)



Per 'llá al any mil doscents vuyt y víctima d' un *descuyt*, aquest robust infantó fill de 'n Pere d' Aragó y de la reina María, va veure la llum del día... Ahont dirán?... A *Mun-pallé*. Mes no 's creguin que va sé demunt de la palla, nó... Montpellé es la població cort de l' antiga Provensa. Allí va fer la creixensa y allí va posar las dents ab gran joia dels parents. Antecedents del xicot: son pare, un taril-larot; sa mare una bona dona... (que la va perdre 'l ser bona.)



A sis anys ja era orfanet de pare y mare, pobret! Figureus' quin perjudici. No van portarlo al Hospici com tothom així 's temia... perque en 'quell temps no n' hi havia. De sa desdixxa corsesos catalans y aragonesos se 'l disputan ab fieresa fins que 'l noy fa una rasesa; que d' aquí vé aquell refrá: «qui 't vol bé, 't farà plorá.»



En el convent dels Templaris fa avensos extraordinaris en lleys, en astronomia, religió y filosofia... quan no 'l troban pels recóns

ab las sevas aficions y esbojarradas fal-leras qu' eran ja bastant guerreras. Se comensa á franquejá allí ab son cosí germá, un tal Ramón Berenguer que també era un esparver. Son cosí me 'l entabana, un día, per fer campana, y s' escapa del convent, dant al prió un gran sentiment.



Don Ferrán, home feudal que aspira al poder reyal, corre tot seguit á Huesca per ferli, si pot, la llesca. Prevenint, donchs, la batalla, li posan cota de malla; cavalca una mula rossa y se 'n entra á Saragossa. La població entussiasmada li fa una gran arribada: las senyoretas més finas posan als balcóns llustrinas; y al pas del Conquistador fan voleyá el mocador. Al veure que li fan llums, el xicot agafa fums. Quan té guerra una familia, ell hi va y tot ho concilia, donchs no més que ab un trist tran desseguida hi posa pau.



Per xó se 'n dú la gran fama y per xó tothom 'l aclama. Ell acaba, al fi, ab las bromas d' aquells titulats *richs-homes*, y que venían á sé... com es ara... ¿qué us diré?... un floret de gent amiga com els socis de la Lliga, del Foment Industrial ó la Defensa Social... Pero ¡ay!... el rey té una flaca: Veyent una dona maca, li agafa com una mena de mal de «Pobre Valbuena», tot seguit la sanch li bull y ja no *hi sent* de cap ull. Y no extranyin la requesta qu' en Don Jaume 's manifesta, donchs, segóns Bernat d' Esclop, era bon mosso y guapot.



Vegin, sinó, el seu retrato:

no tenia el nas gens xato; per ulls tenia dos sols; per orelles dos cargols de mar, d' aquells tan hermosos; un ram de fils d' or sedosos en sa cabellera fluixa; per boca una gran maduixa; y per galtes dugas rosas rojas, frescas y olorosas.



Tenint un tipet així no es estrany que fes patí á las donas finestreras tan casadas com solteras, ni que 's guanyés de debó el nom de conquistadó; qu' en totas capas sociales tenia tanta demanda, que fins donzellas feudals havian de pendre tanda.



Se casa aquí ab la Leonor, sa cosina, tot candor, tot pudor, tot ignoscencia; (casament de conveniencia com acostuman á fer aquesta gent de diner.) D' aquell amorós esclat que hi va, havé en la intimitat la Historia no 'ns en entera... per no fernos salivera. Celebrat el matrimoni que va presidí el dimoni, y preparat l' equipatge per aná á empendre el viatge de nuvis de reglament, un gran aconxeixement dedicat á sa persona tingué lloch á Tarassona:

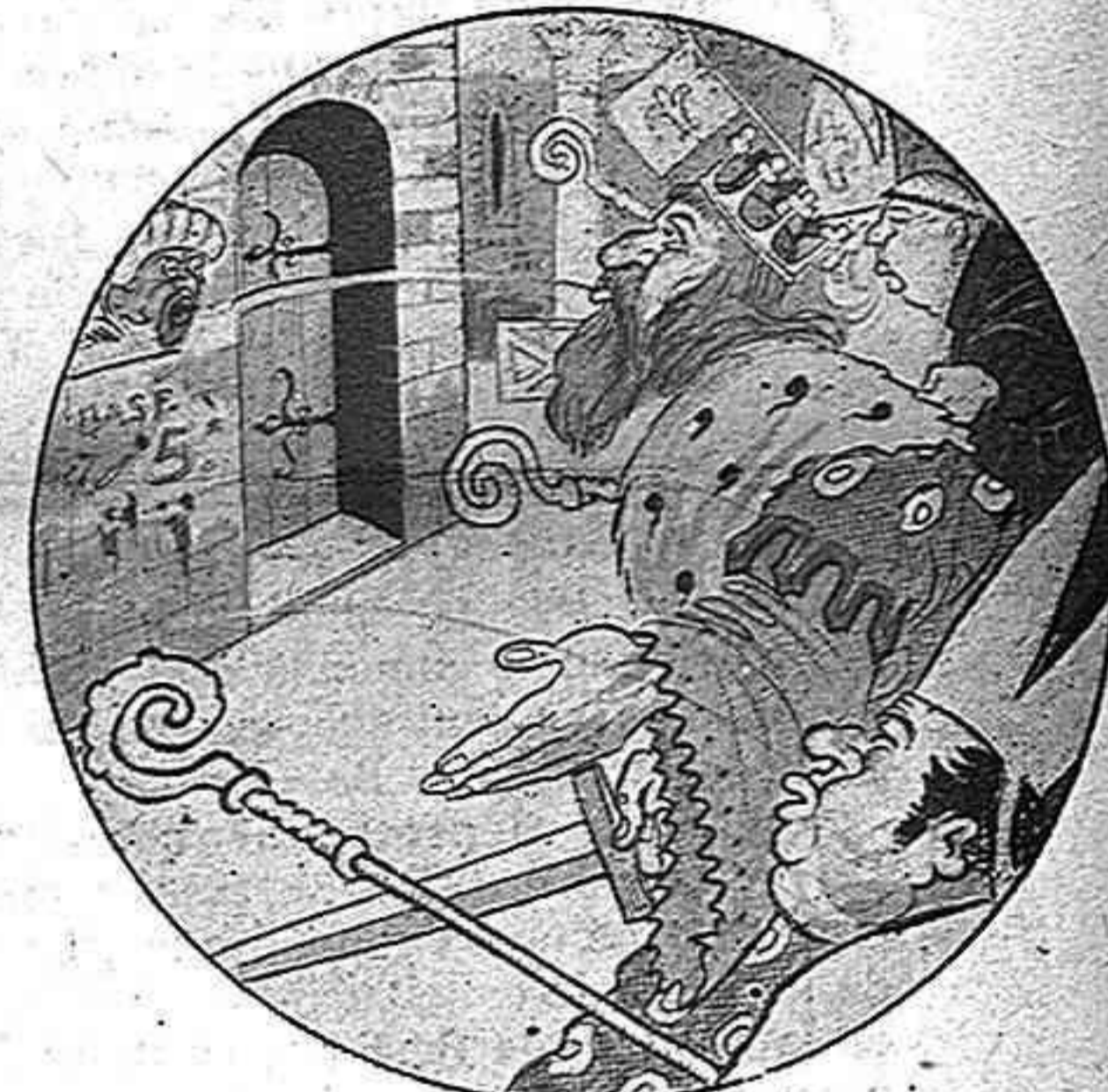


Lo rey en Jaume Primer va ser armat caballer; (perque, á la cuenta, un casat ha d' anar molt ben armat.) Allí li posan corassa, casco, escut, una espasassa, y un *perpunt* de cabritilla... (Llavoras no 's duya ermilla, ni colls y punys, ni sombrero perque no feya guerrero.) Armata pera guerrejar, no es qüestió de badar; y á la primera escomesa domina ja á la Noblesa

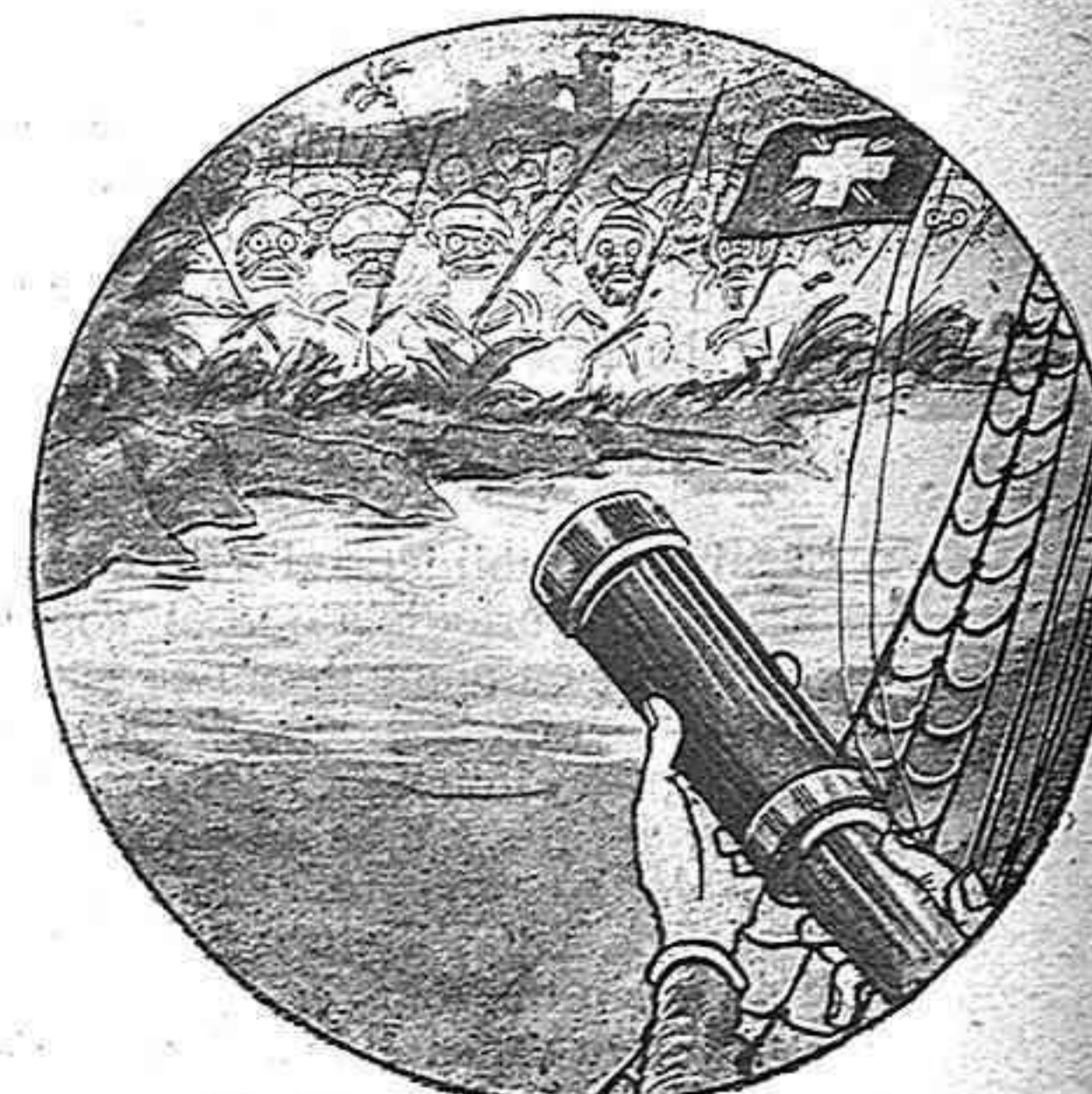
deixant com cocas xafadas á n' els Ferrans y els Moncadas.



Per celebrar tanta gloria vé 'l *Banquet de la Victoria*. Y á las postres del mateix un xorisso li ofereix en Pere Martell, marino entussiaista del tocino. —Es de Mallorca!— li diu. Don Jaume 'l tasta y somriu. —Qué tal?...— fa en Pere Martell. —Es excelent!— respón ell. Y us juro que havém d' anar á Mallorca, á conquistar totas las ensiamadas xorissos y sobressadas. — Y mantenint la paraula se varen alsar de taula. Y com lo dit pen Jaumet encare no es dit ja es fet, un grandió concell se dona al Palau de Barcelona (lo qu' es avuy Santa Clara.) Allí la guerra 's declara:



«¡Muyra 'l moro mallorquí!» y tothom respón: «¡Sí! Sí!» Se posa ell la creu al bras y, al jurar, tots li obran pas. Don Jaume era, com se veu, molt amich de dur la creu, (per xó 's va casar tan jove) sinó que ab la guerra 's troba que la dona li es un gasto, y 's vol desfer d' aquell trasto. Pel divorci 's decideix, y el Sant Pare hi accedeix alegant el parentiu; se 'n va á la dona y li diu, per aliviar sas penas: —«Si 't hay visto... vaya, buenas.» L' endemá, per 'llá á las nou, ja s' embarcan á Salou, llavoras port de primera que fins tenia escollera ab uns torreóns molt grossos y farola y molls... y óssos. Don Jaume 's dona al diable perque 'l vent no es favorable, pró navegan uns quants dias y 's tornan tot alegrias:



Guayta 'l rey ab una ullera

AUME, EL CONQUISTADOR

ALÍPTICH DE LA VIDA DEL GRAN REY

y veu que l' illa s' acosta
y guayant, guayant, s' entera
que hi ha moros a la costa!
Al arribá, á mitja nit,
peu á terra tot seguit;
y á la primera topada
ja cau Guillém de Moncada.
Tots cridan:—Perduts estém,
mort el capitá... Guillém!
—Guillém? fa 'l rey... Aixó ray!
Sus! Sus!... Are més que may!—

perque ó sinó aixó serà
qüento de may acabà.
Per desfogá 'ls seus instints,
torna á empaitá als serrahins
que dominan á Valencia.
Com que ja hi té experiència,
no li causa cap enuig...
y ja 'l teniu cap al Puig!
Va tenir lloch el combat
molt aprop de la ciutat.
Per més que anessin mal dadas,
ell sempre á las avansadas,
als soldats encoratjant
ab son aspecte arrogant.

y va sé una llevó sana
per la religió cristiana,
donchs de Murcia no sorti
fins que va poguerse di
qu' eran tots els habitants
murciélagos cristiáns.
Pró com més se va fent vell
més la gent mormura d' ell,
y qui més mal n' enrahona
es el bisbe de Girona
que fa temps que ha sapigut
que 'l rey es un disolut,
un cap-vert com á monarca
y un sicalíptich de marca.

Si 'l comte Foix...
Quan, de prompte...
¡paf! se li presenta 'l compte!
Y qu' era un compte important...
perque pujava bastant!
Com no era aquest que esperava
es clá, el mal se li agravava...
Allavors fa la maleta
y se 'n va cap á caseta,
ab intenció de fer vida
privada... y casi prohibida.
Quan las guerras y l' amor
van deixá al Conquistador,
per últim, un rató lliure,
se va dedicar á escriure
códichs entenimentats
y plens de sabís dictats,
que, además d' un bon guerrer,
un gran polítich va ser
cuan muchas más condiciones
que 'n Maura y que 'n Romanones.
Preveyent la seva mort
y pensant, l' home, ab la sort
del trono y els grans perills
que voltavan als seus fills,
va ferlos cridar á tots
pera dilshi quatre mots.



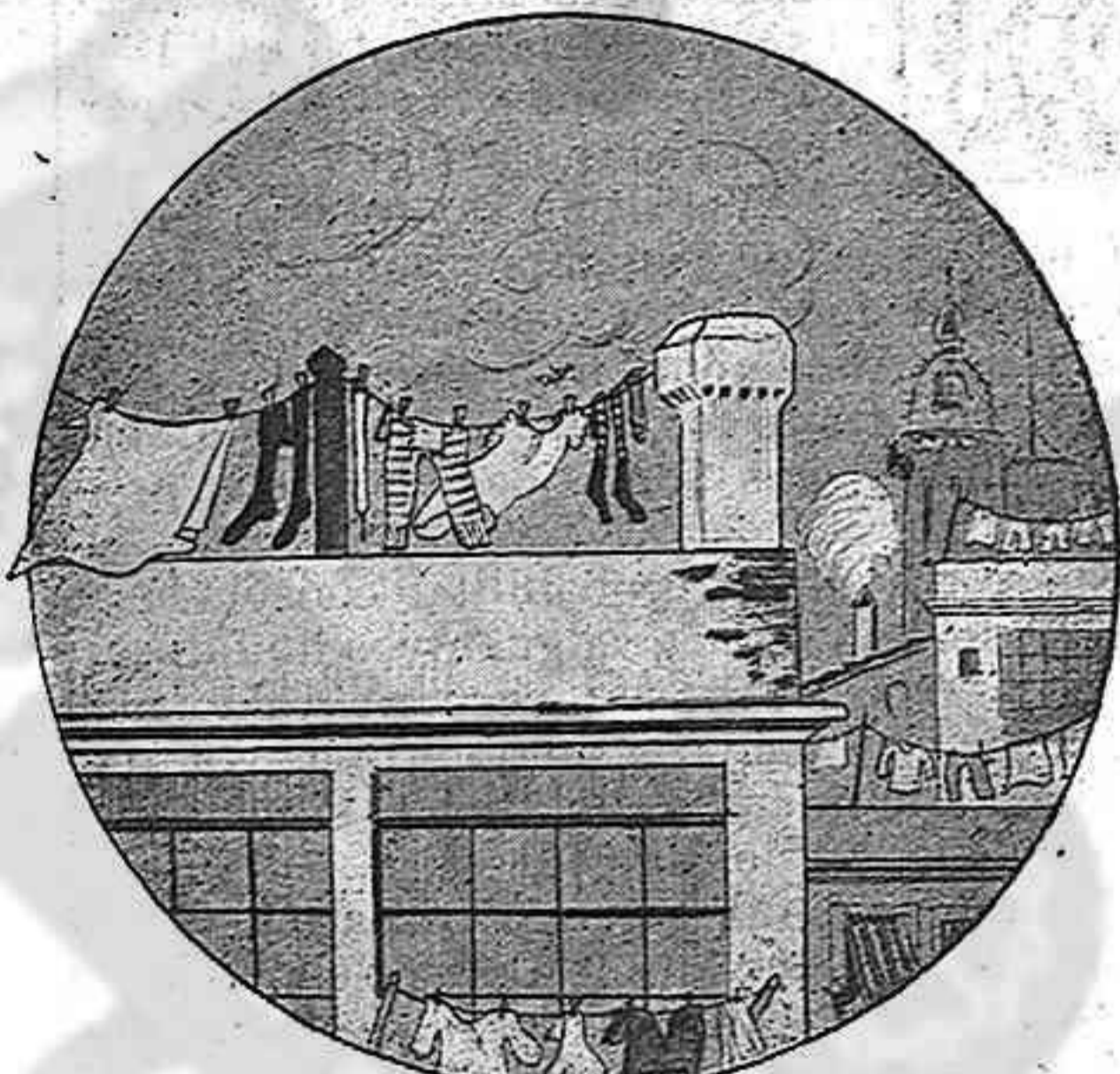
Y llensantse á ne las portas
de Palma ab brahó de mico,
cauhen com á moscas mortas
mil tretze moros y pico.
Aquell assalt dels cristians
potsé obehia á bons plans,
mes, pels moros de Mallorca,
va sé una jugada porca
que 'ls hi va costar la pell;
y d' aquí vé 'l ditxo aquell
que diu alló: «Hostes vingueren
que de casa mos traqueren.»
Resultat de la batalla
(y aixó la Historia s' ho calla)
va ser la gran producció,
en tota aquella nació,
de botifarras de sanch
que anavan casi de franch.

Ell cridava als devanters:
«Sus!... Vergonya, caballers,
y firám, que Déu nos guía!
Al ferro!... Santa Maria!»
Tots responian al punt:
«Ora pro nobis!» y amunt!
Voleyan enlaire 'ls sabres
y s' ompla 'l camp de cadavres.
Conquistada ja Valencia
no va tenir prou paciència,
tè-tè-tè... el corn de pau toca,
tot desseguida 's coloca
«la espada en cinta»... y á casa.
(Sinó que en cinta allavoras
á més á més de la espasa
hi tenia tres senyoras.)
Per qué 'l rey Jaume Primer
va aná á veure sa muller
després d' aquesta batalla?

Quan don Jaume se 'n entera
se posa fet una fiera;
y perque no torni més
á escoltarse als cridanés,
li envia un home de palla
que la orella me li talla.
(Mes la Historia no concreta
si fou la esquerra ó la dreta,
y á n' aquí li havém tallat
la que milló 'ns ha semblat.)
Ell y els seus van cap á Orient,
quan un vendabal de vent,
fills meus, comensá á bufar,
y, es clá, 's van desorientar.



Y com que, entre xichs y grans,
de fills, né tenia tants,
va reunir tanta criatura
que alló semblava... á costura.
Y á l' hora de cantá 'l gall,
com un poll va fé 'l badall
nostre rey aventurer
nomenat Jaume primer,
qui va cenyir la corona
de l' Urgell, de Barcelona,
de Valencia, d' Aragó,
de Mallorca... y que sé jo
de quants y quants pobles més!
(no fos que m' equivoqués.)
Catalá de bona xeixa,
tant ó més que 'ls de La Reixa,
va sé un sabí, guerrejant;
y un guerrero, administrant...
y hauria estat solidari
sinó que no va atinarhi.
Tocant al seu fur privat
va sé un plaga declarat,
pero, devant de la gent,
se portá com un valent,
y ningú de dir s' amaga
qu' era, donchs, ¡un valent plaga!
La lluyta era 'l seu sistema,
«Guerra al moro» era 'l seu lema;
al revés de lo que han dit
altres y altres que han seguit,
repetint á tall de lloro:
—« Afártam, y digam moro! »



Ab tant temps d' estarse á l' illa
sense veure cap faldilla,
al pobre Jaumet... es clá,
já qui no li passarà?
me li torna á entrar casera;
y un casament de primera
fa ab la Violant d' Hungria.
Torná á la guerra voldria,
pró, ab la Violant casat,
se troba un xich violantat.
No obstant y aixó, aquí 's detalla
un' altra important batalla,
ab gráfica descripció
de la capitulació.

També la Historia s' ho calla
perque es cosa compromesa...
y perque hi ha roba estesa.
Un any tot just passaria
quan se 'ns presenta á Murcia.
A la ciutat fa entrada
que á sos peus veu conquistada
del rey alarb ab desdoro...

¡Trons y llamps y calamarsa!
Ca... qu' es cas d' orientarse!
Fins que, després de tres nits
y tres días malehitis
s' orientan al veure 'ls pals
d' allá als «Banyos Orientals».
Un cop salvats se vejeren,
á la Verge prometeren
aquest ex-voto que 's troba
entre 'ls de la Bonanova.
Don Jaume, ab gran sentiment,
renuncia á anarse n' á Orient,
peró té fe ab la Creuhada
que vol veure realisada
y exclama tot condolgut
al trobarse esma-perdut:



Y ara, si no vos sab greú,
dels molts casaments que feu
ab la Teresa y la Paula...
y altres, no 'n dirém paraula,

Tres reys fallava ja al moro,
que, ab ell que també era rey,
feyan un tutti de lley.
D' aquell fet tan gloriós
en va sortir victoriós

—Si 'l comte Foix m' ajudés
ab gent y armas y dinés...

Versículs de FRA NOI

Caricaturas de PICAROL

trobem tot seguit en que «la legalitat no vol reformar-se»; que l' present estat de coses no vol evolucionar.

Y la legalitat, en el cas concret que 'ns ocupa, es monàrquica y religiosa, y llença el seu veto perquè aixís ho volen sos interessos creats. [S' han lluhit els republicans y 'ls lliure pensadors que creyan candorosament en la forsa de la «lley de las majorías.» Cregueren en la «lley» y aquest fetichisme, creació del esperit metafísich del home, els ha sortit ab una arbitrariedad. No podia ser d' altra manera. El sufragi universal, ó siga, la «lley de las majorías» no es una forsa suficient pera vencer á las taifas reaccionarias que encare dispozan de tots els medis coactius. Ab el sistema representatiu, el poble 's queda á casa seva, esperant que la «lley» obri per ell, confiat en la «aparent» potencia dels seus representats, y quan aquestos son aixafats pel número, per la lley ó per la forsa material, ningú hi ha al carrer pera apoyarlos. Ha perdut l' hábit de obrar per sí mateix, de exercir sa pressió directa sobre l' adversari, y com que no surt de casa seva sinó en dia d' eleccions, l' adversari fa lo que vol en la propia y en la agena.

Què hi fa que 'ls representants (?) del poble liberal signifiquin el número y la rahó, si 'ls adversaris, sense rahó y numéricament inferiors, tenen totas las paellas pel mànech y no las deixan anar! Son llogichs en sos principis deístas; son absoluts en tot, en la teoria y en l' acció. Illògichs son els que pretenen tornar pols montanyas graníticas que tenen la forsa dels sigles ab una acció política que, passada l' efervescencia del període electoral, aclapara al poble ab una passivitat y una inercia nirvànica.

Pero, deixem 'ho estar aixó. El fet es que no volen que l' poble s' emancipi intelectual y moralment. Ho han dit ben clara y terminantment per boca del fonógrafo Sanllehy.

Vulgas que nó, devém ser religiosos nosaltres y els nostres fills y els nostres néts. Com altres voldrán que siguem polítichs, devots del Estat, patriotas, etc., perquè aixís ho disposa l' interés de classe dels propietaris, rentistas, capitalistas, fabricants, fins el dels senzills adroguers. Absurdament antiliberal tot.

Perque tot el quid de la cosa está aquí, y ho han vist ben clar els reaccionaris. Si l' poble s' espolsa avuy el dogma religiós, demà s' espolsarà l' dogma polítich, y l' altre l' econòmic—si comensés per aquest últim, caurían per sí sóls els altres dos, pero el cervell humá, atapahit de metafísica, no sab veure las cosas més senzillas y 's pert en els círculs viciosos que sa metafísica crea. Aixís ha sigut fácil enganyarlo ab els sofismes autoritaris, divins y humans, que tapan la iníqua explotació del home per l' home—y tot l' edifici de la «propietat privada» se 'n anirà á terra.

Aixó y res més es lo que realment se defensa á ungladas. La defensa de la religió, la defensa del Estat,—aquest ilusori cervell director de la societat—la defensa de la societat,—un modo d' ésser, nó un ser—la defensa de la patria, etc., etc., son únicament medis defensius de lo altre, de lo substanciós, de lo real, de lo que dona per resultat social—antisocial, millor dit—una minoria possehedora de totas las riquezas naturals y artificials y una majoría despossehida, famolenca y inculca, treballant com un burro pera aquella minoría. Desafío á que no 'm tiran á terra aquesta afirmació tan fácilment com han tirat á terra l' Presupost de Cultura...

Què s' ha de fer, donchs?... Jo no vull donar lliçons de dignitat al municipi de Barcelona. Que 'ls regidors esculleixin entre la dimissió, la vanitat de la vara, la protesta legal, la protesta del mitin, l' apelació al Parlament, ó lo que vulguin. Temps perdut mentre no s' ensenyi als homes á esperar de sa propia activitat lo que las lleys no li han donat may.

Pero lo que no ha pogut la iniciativa municipal ha de poguerho—no hi ha altre camí—la iniciativa privada. Si 'ls iniciadors y 'ls que aprobaren el Presupost de Cultura son y representan verdaderament forsas progressivas y numerosas, si realment senten la necessitat de fer cultura popular, si sa iniciativa no es una plataforma política, encare poden portar á terme l' seu projecte. Súmense las voluntats individuals, coördinínse 'ls esforços, apórtínse 'ls medis econòmichs, y el Presupost de Cultura será un fet, que aquí está precisament el secret del progrés ó evolució social, y no en el «providencialisme» de de Deu ó del Estat, com pretenen sos representants, que, creyentse «la sal de la terra», 's creuen també capacitats pera «dirigir» ells sóls una societat que no du direcció pre-establerta.

Fassis aixís, que lo que no pot, y ja está vist que no ho pot, la iniciativa oficial, sempre amant del statu quo, el poble bé ho podria ab major radicalisme si no se l' ensenyés á esperar que li donguin tot fet els que passen per ser el centre del món.

Fassis aixís, que tindrán la ventatja de no haver d' entrar en componendas humillants y en transaccions que merman la teórica dels projectes.

No veig altra solució práctica, racional, directa, digna é independent.

Un «boig» la sotmet á la consideració dels «equilibrats».

¿S' aproba?... Retxassada, com si ho vejés, per massa subversiva...

JOSEPH PRAT

SECCIO OBRERA

Enluhernaments

ELS pobles que son pobres y débils, lo mateix que 'ls homes fracassats y vensuts en la pahorosa lluyta per la existencia, necessitan somniar, crearse una vida de fantasia, ja que las brutalitats de la realitat resultan massa amargas per assaborirlas paladars d' organismes sense energías, de cossos anémichs, impotents, malalts.

Quan no 'ns sentim forts, quan no experimentém en nostra sanch el suficient vigor pera mirar cara á cara la vida, tal com es, ó com nosaltres, per culpa de nostre abandono, de nostra ignorancia y també de nostra cobardía, hem fet que siga, á las horas no te-

ním més remey que rodejarnos d' una vida falsa, estranya á la vida real; una vida conforme ab nostras divagacions de somniadors y ab nostra afeminada condició de peresosos...

Y, en aqueixa vida de mirallets enluhernadors, demaném á la imaginació que 'ns concedeixi tot alló que 'ns ha negat nostra positiva incapacitat; y aixís, quan ens estém morint de fam y careixém de tot lo que l' home ha de menester pera viure la verdadera vida, desde l' pa fins á la cultura, y desde l' treball fins á la expansió, ens fem la ilusió de sentir satisfet l' estómach y tractém de nutrir nostra inteligencia ab supersticions imbécils, en lloch de ferho ab la verdadera ciencia, de la que n' estém faltats completament.

Quan ens sentim esclaus dels altres en l' exterior y de nosaltres mateixos en l' interior, quan veyém que 'ls estrangers explotan tranquilament las fonts de riqueza y vida que encare possehim y que 'ls de dintre, els compatriotas, ens tenen ajupits á una producció tiránica, fins á feros suhar sanch pera aumentar ab aquesta sanch, convertida en moneda, el total del seu balans de burgesos, enriquits dintre d' un Estat que trontolla de miseria, allavoras ens forjém la trista, per no dir ridícula, ilusió de que som lliures, de que no vivim de la misericordia agena, y en nostra estúpida borrarxera d' ilusions arribém fins al extrém de gastar cabassos de pessetas pera celebrar el centenari de nostra independéncia, d' una independéncia que sóls existeix en nostra imaginació febrosa.

Oh! M' havia jo mateix proposat no remenar més aquest assumpto, sobre l' que vaig parlar no fa gayre temps, del modo que crech deuen haver de tocar-se aquestas cosas: d' esquitillantas. Pero la insistencia de la premsa burgesa inflant el ditxós centenari, fent babarotas de las festas y ponderant els pormenors del entusiasmame nacional que ab tal motiu surt de mare...

En veritat, tot l' honor que puch fer als espanyols, y sobre tot als obrers d' Espanya, es pensar que aqueix entusiasmame que 'ls hi atribueixen els periódichs rotatius es tan real com l' objecte que 'ls produheix, es dir, com la independéncia de que disfrutan. De no ser aixís, seria qüestió de desconfiar de la possible redempció humana.

La comedia burgesa en aquesta qüestió pot perfectament seguir son pas fins davant de la conciencia més estreta, puig els que representan aqueixa comedia viuen y gosan á costa de la esclavitut del poble qual independéncia celebran; pero si un sol obrer, un no més, arribés á representar de bon grat algún paper en aqueixa comedia infame, confonent els seus anhels de justicia, d' emancipació, ab la farsa innoble dels que 's tiranizan, crech que, aixís com la burgesia espanyola celebra avuy la ferotja guerra sostinguda fa cent anys, la burgesia europea podria molt bé, passats altres cent anys, celebrar idénticas festas per nostra desaparició del mapa com á poble constituït, per indigne y per incapás de governarse á sí mateix.

Y, dit siga ab tota franquesa, no sé pas, després de tot, lo que hi surtiriam perdent.

No es que jo siga pessimista ab excés; pero com que la incapacitat de governarse y dirigir-se propiament, comensa ab la impossibilitat de sostenir, una nació, son lloch entre 'ls pobles serios, veyám, ¿podrán aqueixos pobles serios considerarnos com á tals, al veure que, transcorreguts els cent anys desde las guerras napoleónicas, no més hem cambiat, d' idiotas que eram avans, en tontos que demostrém ser ara?

Fa una centuria justa, un tal Andreu Torrejón, arcalde d' un poble de mala mort momenat Móstoles; ab tota la bona fé que cab en un bon home realisá la inconmensurable ridiculé de declarar la guerra á Napoleón; y, al cumplir els cent anys, els que gobernan á la nació en la que cosa tan estúpida pogué realisarse, aixecan un monument á n' aquell bon home, sense pendre la precaució d' omplirse de cotó fiuix las orellas pera no sentir las rialladas de tot Europa. Davant de tantas y tan graves quixotadas, digueume, ¿no n' hi ha pera tirar la gorra al foch y enjegarho tot á passeig?

Segueixi la premsa burgesa inflant las festas de la independéncia y segueixi el poble consentint que se li trepitjin els drets, que se li negui el pá, que se li embruteixi la inteligencia y que se li ridiculisi sa personalitat aixecant monuments que fan tremar de riure.

D' aquest modo, ja que no podém ser homes, serém, al menos, putxinetlis.

Sí, serém putxinetlis fatalment; sers groteschs, incapassos de pendre una participació en las ventatjas que la humanitat va conquistant en sa marxa progressiva, encare que calmosa, en vers la redempció y el millorament social y individual.

Sí, continuarém moventnos en una vida falsa, de fantasias, de somnis, vida de pobres neurasténichs, mentre que 'ls demés pobles que habitan la terra, desde 'ls més inferiors, com succeheix en algunas regions del Africa occidental, fins als més moderns, com passa en las repúblicas sud-americanas, treballan, lluytan, no están pels deliris propis dels cervells malalts del extrém Sur de la vella Europa y prenen una part honrosa en el gran concert universal.

Dolorosas son aquestas frases; pero entranyan una realitat que fa vergonya.

No pochs pobles, entre 'ls que habitan las possessions alemanyas de Camarones, en l' Africa, no obstant sa civilisació problemática, ó més ben dit, rudimentaria, els que la reben dia per dia, donan senyaladas mostrás d' agrahir els beneficis que aqueixa civilisació 'ls proporciona, y, baix la inteligent direcció de sos colonisadors, avansan notablement en el camí del progrés.

En cambi nosaltres, que durant sigles bé ó malament hem colonisat una grandiosa part del món, ens trobem avuy, gracias á nostra facultat de somniadors, á la qüa dels habitants de nostras antigas colonias.

Y, per si algú troba exagerat aixó, aquí va una prova de lo contrari, que no permetrá que 'n dupli ni l' més optimista de nostres benaventurats creyents en la nostra independéncia... y demés pamplinas de mala lley.

A Xile, fins al any 1903, la situació del obrer en

general havia sigut espantosa. Sitiat materialment per la fam, tenia de viure en miserables barracóns propietat de sos burgesos; els jornals tenian de cobrarlos en vales, uns trossos de llauana que indicavan cantitats en especie, no de diner, que després havian d' entregar á cambi d' aliments y altres articles en els que negocijavan sos mateixos amos. Aixís, el treballador xilé no sabia may, en absolut, quant realment guanyava.

Pero 'ls obrers xilens tenian en ells mateixos la materia prima, el sentiment de la verdadera independéncia, y resolgueren acabar ab aquells horribles abusos. ¿Qué van fer? Una cosa ben senzilla: els hi bastá penetrarse de las ventatjas indiscutibles y immediatas que per ells tindria l' associació, y s' associaren. S' associaren y l' efecte fou rápít. No sóls arribaren á conquistar sa verdadera llibertat, cobrant els jornals en diner, vivint per compte propi y constituïnt una forsa positiva contra 'ls abusos de la burgesia, sino que s' ha donat el següent admirable cas: El primer de Maig de 1903 fou celebrat á Xile no més que per 300 obrers. En la celebració de la Festa del Treball aquest any els treballadors han rebassat la xifra de ¡xeixanta.mill! Aquest augment extraordinari, no més que en cinch anys.

Vejám, ara, lo que ha succehit aquí. Y pera veureho millor y abarcar ab una sola ullada la diferencia tristíssima que existeix entre l' poble sud-americá, que s' troba en període de formació, y nosaltres, que som els que bé ó malament varem coloniarlo, fixemnos no més en lo que ha ocorregut á Madrid, una de las poblacions més societarías d' Espanya.

En un taller de marmolistas, 21 obrers abandonaren el treball el primer de Maig, en cumpliment de un deber de solidaritat proletaria.

Catorze operaris se presentan al taller pera sustituir á aquells, y 'l burgés els acull, com es natural, mentre que 'ls 21 obrers, que obehiren á la veu de sa conciencia, se trobaren ficats en el terrible dilema de doblegarse á las imposicions del amo ó quedarse sense pá pera sas familias.

Y, mentre aquestos contrastes, y altres de pitjors encare, paguin tenir lloch en nostre desprestigi, podrém somniar tot lo que volguém y en la forma de llibertat que més vos dongui la gana.

La realitat, mentrestant, ens cridarà á cada hora, á cada instant, que som senzillament un poble d' esclaus.

¡Sí, d' esclaus de la miseria engendrada per nostra inutilitat y per nostra cobardía.

N. BAS Y SOCIAS

Oportunament ens ocuparem dels acorts que prengui en son Congrés la Unió general de Treballadors, que comensá las sessions el diumenge passat á Madrid.

Es aquesta la entitat obrera més poderosa y més ben orientada d' Espanya, y sas resolucions pesan de debó en l' ánim dels treballadors.—B. y S.

PARLANT DE DEU

Axiomas del Baró d' Holbach



cap societat pot tenir durada sense l' principi fonamental de justicia, cal que Deu sigui just. Si la lley dels homes persegueix els crims que 's coneixen, caldría acceptar que Deu castiga totas las malesas per amagadas que siguin.

Vosaltres no sabeu, á bon segur, qui es Deu, com castigará y com premiará; pero sospiten que deu ser la omnimoda rahó y la sobirana justicia. Ab aixó n' hi ha prou. Cap sér humá té dret á contradirvos, tota vegada que diheu una cosa probable y fins ventatjosa en l' estat present pera l' humanitat.

Si desfiguressiu aquesta probabilitat consoladora y terrible á un mateix temps, valguetvos de farsas, seríau uns criminals. No digueu, per tant, qu' es necessari enganyar als homes en nom de Deu (com fa l' Iglesia); aixó seria una obra del diable, si fos veritat que n' hi haguessin de diables.

Fos qui fos que us digui:—Deu m' ha parlat,—penseu qu' es un criminal davant de Deu y dels homes, porque Deu, pare de tothom y de tot, ¿podria ab justicia parlar á una sola persona?

Si Deu volgués manar una nova lley, la faria sentir á tota la terra, desde l' moment que ha donat llum á tots els ulls. (Si l' gran baró d' Holbach fos viu, jo li preguntaria, ab tot y admirarlo de veras: ¿per qué hi han cegos de naixement? De totas maneras, ja 'm dono per contestat, ja que 'n altres escrits, rahóns consemblants las demostrá d' dient que ha dat el sol per tots els homes. Seguíu.)

Aixó vol dir que la lley de Deu, no está escrita enlloch que no sigui la conciencia dels sers pensants. Es fortament ridícul y horrorós presentar á Deu á tall de petit despota insensat y sanguinari que dona lleys incomprendibles á un esquitit número dels seus (els sacerdots) y que degolla als pobles per haver ignorat ó no comprés aqueixas mateixas lleys.

¡Deu passejarse! ¡Deu parlar! ¡Deu escriure dalt d' una petita montanya! ¡Deu ser el llamp de la guerra!... Ideas dignas d' un PUNCH. ¡Un home profetisar lo que ha de venir! ¡Idea digne de Nostradamus. (Y que 'm permeti l' baró d' Holbach. Si avans de la vinguda del Crist l' humanitat era castigada bárbarament per Deu—diluví, incendis, terratrémol; guerras, etc.—per quins set sous de Jesús ensá, nosaltres havém de gosar franquicia de la pietat de Deu? ¿Es que Deu pot cambiar de parer? ¡Ah, Religió, Religió!...)

Inventar totas aquestas farsas, es l' últim mot de la picardia; créureho, la darrera paraula de la barbaritat y de l' ignorancia. Dir que Deu es poderós y just per damunt de totas aquestas mentidas religiosas, una gran sabiduria.

—Si l' meu poble pensa 's revoltará contra l' meu poder!—T' enganyas: com més fanatich sigui, més fals será.

Molts prínceps bárbres, varen dir á capellans, més bárbres qu' ells:—Enluherneume l' poble que aixís me creurá y us ho pagaré bé.—Els capellans enganyaren al poble y van destronar als prínceps.

Agamenó fou obligat per Calcas á sacrificar la seva filla pera obtenir vent. El papa Gregori VII, feu

sublevar á Enrich V contra l' emperador Enrich IV, son pare, á qui feu morir á la miseria y insepult. Gregori, es donchs, induptablement, molt més terrible que Calcas.

¿Voleu que la vostra nació sigui potent y tingui molta pau? Feu que las lleys del Estat manin per damunt de la religió. ¿Quina es la menos dolenta de las religions? (¡Ay la mare!...) Aquella que té menos dogmas y més virtut. ¿Quina es la millor? La més senzilla.

Papistas, luterins, calvinistas: altres tantas faccions sanguinarias. Els papistas son esclaus que han lluytat baix l' escut del papa, son tirá. Els luterins han fet lo mateix pels seus principis. Els calvinistas, pera la llibertat popular.

Els jansenistas y molinistas, dintre de Fransa, no han fet més que una comedia. Els luterins y 'ls calvinistas han representat las més sagnantas tragedias dintre d' Inglaterra, Alemania y Holanda.

Per tant, el dogma ha fet morir en patíbuls y tormentes, á més de dos milions de cristians. (¡12.000.000 de cristians!! ¿De qué 's va servir la vinguda de Crist?) La moral neta y concisa no hauria causat ni una esgarrinxada.

El dogma porta la divisió, l' atrocitat, (y la mort, ja que priva el progrés en idees y treballs) dintre de las comarcas, las ciutats y las familias. ¡Oh virtut, consólanse!

Trad. lliurement, ab petits comentaris, per PEP FRANCH

RETALLS DE LLAUNA

Ab la discussió, respecte del ja célebre projecte d' Administració Local, es ben curiós lo que passa: Uns troban que 's corre massa y altres poch, és natural; Pro aquell que 's mira imparcial un projecte de tan joch, veu que anant á poch á poch fa lo que l' seu nom precisa, donchs tant més se localisa quant menos se mou del lloch.

Quan la filla d' un ricatxo té la edat de combregar, el Cardenal en persona á casa li porta l' pa: Fa espiritual ó dels àngels que representa la sanch y el cos del Crist humilíssim que als pobres tant estimá: no crech major sa eficacia: rebut de més altas mans, pro quan el mateix auxilli demana un pobre malalt, sense bombo ni aparató li dona un trist capellá.

Aixó no és que l' clero estimi més á 'n els quartos que als sants, ni que 'ls deixebles al Mestre el deixin fet un guinyap; aixó és que l' progrés avansa qu' es una barbaridad, y 'ls richs tenen automòvil per poderhi passejar al rector de la parroquia. ¿Oy, senyor Ferrer y Vidal?

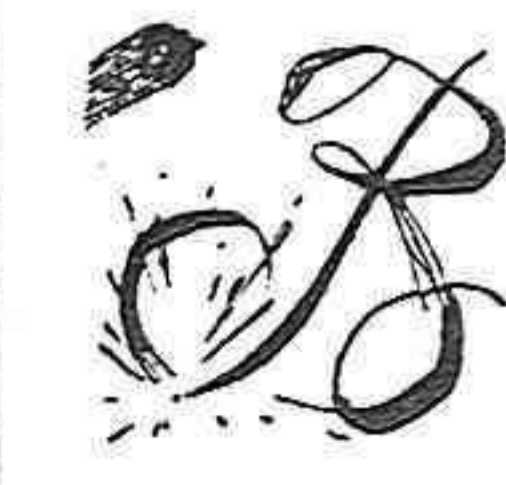
La Lley de Jurisdiccions no la creuen necessaria ni en Montero, ni en Moret, ni en Canalejas, ni en Maura. En cambi, quatre trossuts, un servidor y algun altre trobem que pots és la lley més necessaria d' Espanya.

El Concurs de globos lliures no 's va celebrar diumenge per por de que la corrent del vent fós massa violenta. Se veu que á aquestes artefactes quan en llibertat els deixan ha de sé ab la condició de no anar gayre depressa. Y aixís venen á ser lliures, segons son nom manifesta, pro ab aquella llibertat qu' en Maura vol per la premsa.

La Religió y la Cultura pel mateix carrer passavan; cap de las dugas volia deturar son pas per l' altra, y després d' haver creuhat una rabiosa mirada, la Cultura, al fi més culta, prudentament va apartarse. Y seguireu son camí: avall l' una y amunt l' altra; cantant aquesta al Progrés; resant, aquélla, una Salve.

PEP LLAUNÉ

DON JAUME EN EL CENTENARI



EN segur que la nova extraordinaria deixarà boca-badats, de tant sorpresos, als meus llegendors.

El Rey En Jaume I, el nostre Gran Rey se troba actualment entre nosaltres al objecte de assistir personalment á las festas del seu Centenari.

Si no l' haguessim vist pels nostres propis ulls, no ho creuriam.

Diumenge passat, á la sortida dels Toros, varem veurel de brasset ab el doctor Martí y Juliá. A l' altre costat hi duya á mossén Jaume Collell y á n' en Moraguetas de La Publicidad.

Ningú sab com ha ressucitat, pero el fet es que 's tracta d' ell, propia y palpablement d' ell, y es ell de carn y ossos el que 's passeja per Barcelona. L' havém confrontat ab diferents tarjetas postals de la época y no 'ns en queda ja el més petit dubte.

El *Conquistador* s'ha presentat de incògnit; va de paisà, porta barba una mica canosa, y vesteix a la moderna, ab elegancia pero sense afectació; en una paraula, va de conquistador, pero de conquistador d'ara. Y l'incògnit es tan rigorós que, fóra del element oficial y unas quantas personalitats que més avall s'anomenan, no estém enterats del aconiteixement més que en Lluís Figuerola, l'Oliva Bridgmann y un servidor de vostés.

Picat per una batxilleria casi femella vareig tocar de colze al amic Moraguetas y aquest va contarmho tot:

Don Jaume va venir de Ripoll dissapte passat al vespre, avuy fa vuyt días, en el tren que arriba aquí a las 8-42. A la estació hi havia esperantlo el governador civil senyor Ossorio, l'arcalde accidental senyor Bastardas, el senyor Rubió y Lluch, el president de la Diputació Sr. Prat de la Riba y un representant del Comité de Defensa Social quin nom sentim no recordar. Per confidencias extra-oficials sistema Rull s'havien enterat de la resurrecció y vida y viatge, y, ab tot y respectarli l'incògnit, varen volguer saludarlo y oferirli hostatje adequat a sa alta alcurnia, a cárrech de las respectivias entitats que representavan. Pero l'illustre personatge no acceptá cap de las invitacions y expressá als presents els seus desitjos de posar en una modesta fonda ahont, ademés de trobarhi economia y tranquilitat, pogués despistar als importuns fotografos y reporters.

Alashoras, els citats senyors varen acompanyarlo a cal Padra.

Cal camí, de la Estació al carrer Nou, lo que més va cridar l'atenció del fill de Maria de Montpeller varen ser els urbanos, els automòvils de La Catalana y el kiosco de Canaletas; y per lo primer que va preguntar el Compte d'Urgell va ser per la base 5.^a del Pressupost de Cultura, no sentli possible amagar una viva satisfacció al enterarse de que la victoria havia sigut completa pels filistes y els ultramontans. Don Jaume en aquesta delicada qüestió acabava d'ensenyar l'orella clerical y davant d'aquesta tessitura el senyor Bastardas va pendre el prudent determini de retirarse alegant qu'era hora de sopar y que la senyora estaria ab ansia.

Dificilíssim es, ara, explicar aquí tot lo que ha fet nostre Gran Rey durant aquests darrers set días. Sabém sòls que'l diumenge al dematí va assistir al Meeting de la Tolerancia ahont ell, tant intransigent en materia de religió, atenentse al seu lema: ó tots moros ó tots cristians, va patirhi molt d'esperit al escoltar els atemperats discursos de la majoria dels oradors, y tan sols va animarse quan va sentir que en Gubern deya que s'havia d'arrossegat... a nó sé qui. L'avoras Don Jaume va exclamar:—Sus! Sus! Est hom entén cosa es tolerancia. D'aqueysta faysó hurien d'esser tots els *guberns*!—Al mitj día en Rubió y Lluch va portarlo a dinar al Tibidabo y allí's diu que va expressar gran admiració al veure funcionar el Funicular, dihent:—Deu haguessa fet gracia que nos l'haguessen hagut aytal pera assolir el turó del Puig en la conquesta de Valença!—A las postres del dinar el sabi historiador que l'acompanyava va llegirli uns fragments culminants del *Don Jaume de n Pitarra* que varen divertir en gran al festejat monarca. A la tarde, com ja havém insinuat més amunt, va anar als Toros en companyia del President de la Unió Catalanista y de Don Tiberi Avila, y a la nit en Paquito Aguirre va convidarlo a sopar (pagant cadascú lo seu) a la *Gran Peña*.

Dilluns, va anar ab l'automòvil de n Casas al Concurs de Globos lliures; dimars, al Ateneu Barcelonés y al *Soriano*; dimecres, a veure las obras de la Reforma y al Parch Güell; dijous, a la *Corona d'Aragó*, al Museu de Reproduccions y al Foment de la Sardana; y ahir, divendres, dia de dejuni a ca la Enriqueta, a ca la Paquetets y a... ca la Ciutat. Per cert que a la Plassa del seu nom va toparse ab l'Ali-Xarau, aquell alarb curanderó sicilipitch que corre per aquí fa anys y que li va ser presentat per l'Utrillo, conseguint el simplich director del *Diccionari-Espasa* que'l moro y el cristià s'abressessin efusivament davant de tothom. El regidor Zurdo de Olivares, que ho presenciá, exclamá indignat desde la balconada central:—Solidarios!

Don Jaume va mostrarse d'alló més satisfet al contemplar la seva propia efigie al peu de la portada de Casa la Vila. Un cop á dins, y en ausencia de mossén Sanllehy, el vicari Plá y Daniel va fer els honors de la casa a la eminencia forastera.—Passi, passi; entri, entri; segui, segui... Com si fós á casa seva—deya en tó amabilíssim el senyor Plá. Y en Pompeyo Gener, intérprete major del Municipi, anava traduhint al catalá antich las paraulas grolleras del regidor católich y anticultrural; tan atrotinada ha esdevingut la parla heretada dels concellers en cap.

En el despaig del arcalde va comunicarse al Conquistador el projectat programa de festeigs en honor seu, acordantse en principi que'l Gran Rey, sense abandonar l'incògnit parcial que s'ha imposat, assisteixi com a mero espectador á las solemnitats anunciadas. Per lo tant, Don Jaume presenciará la inauguració del seu monument desde una de las finestras del *Palau dels Comtes* que donan á la Plassa del Rey. La Cavalcada Alegórica la contemplará desde la *peixera* del aristocrátich Circol del Liceo; á la Excursió marítima á Salou, Balears y Valencia hi assistirá com a senzill romeu en companyia dels concejals senyors Magriñá y Costa; á la *Cursa de Voiturettes* hi anirà ab en Pere Romeu, qui ha promés cas de que guanyi la *Copa* de Sitjes oferirli plena de malvasia; y finalment á la anunciada *Fira de caballs* hi concorrerà en companyia del périt-regidor Puig y Alfonso que com a bon llibreter es un espasa en aixó del bestia.

Acordat ja el programa y resolt l'itinerari, las comissions varen invitar á Don Jaume a visitar las dependencias de la casa tal com s'acostuma en aquests cassos. Va entrar al histórich *Saló de Cent*, al salonet petit, y anava á entrar en una de las oficinas quan huns aquí que un dels acompanyants que devia estar de broma va barrarli el pas dihent:—Perdoneu, senyor; Sa Magestat no pot entrar aquí si nó va vestit de guerrero y disposat á reconquerir sas gestas gloriosas.

—Déu me vall! respongué intrigat nostre Gran Rey. ¿Quáls feyts se son devinguts, que á Nos aytal desitj no ns sia dable acomplir? Restan talvolta en est ca-tau tayfas morescas pera conquerir?

A lo qual va replicar l'acompanyant, á cau d'orella:

—Sí. Sa Magestat va abolirne molts, de moros; pero... ¡uy, de allavoras ensá, si se n'han fet á ca la Ciutat!

JOAQUIM AYMAMI

Planys d'un cedulayre

No hi ha més remey, senyora Maria, tinch de marxar; m'ho han dit clara y terminantment; 5 y 6, Espurnellá; 7 y 8, Fontapada.

—Pero home, ahont vol anar ab tanta neu. Si m'vol creure á mi, no hi vagi, digui á n'els seus *quefás* que marxin ells. ¡Costa tan poch de manar!

—Tot lo que vosté vulgui, pero ja li he dit avans, no hi ha remey.

Aquesta conversa sosteniam la dispesera y jo, quant me disposava á anar á recaudar las cédulas als pobles indicats, y á fé de Deu que me'n vaig pender més de una vegada de no haver cregut son consell, perque es lo que deya ella ¡costa tan poch de manar! Fásinsse el cárrech que surto á las nou de Girona ab el cotxe de n Seraya, pagant el doble del preu ordinari, perque hi havia mal camí. Al ser á Pedrét, una trompada del cotxe va volcar un carro que s'arreconava poch, quedant el tal cotxe ab el freno romput y l'eje de ganxell; y rodant malament y ab grans traballs per aquellas pobras bestias; al ser á tres kilòmetres lluny, vam tenir que baixar tots els passatjers, per arreglarlo com Deu els va donar á entendre. Tot aquell rato no tinguerem més remey que passejarnos per la neu, agafant un costipat que m'va ocasionar, al ser á Banyolas, la compra de mitja dotzena de mocadors de butxaca... Per fi, ja hi som... Diuhem que preguntant se va á Roma; aixis penso jo anar á Espurnellá. Calla, allí veig una dona que fa cara de bondat y li preguntaré.

—¿Per aquesta carretera se va bé per anar á Espurnellá?

—Aquest es el camí; ara si's va bé m'penso que no, perque ab sis pams de neu com hi ha, no crech que per aquests camins vagi bé ningú y sobretot ab botinas; si portés esclops, menos mal.

—Gracias, mestressa, me'n compraré.

—Cómprisse'ls, pero valdría més que no hi anés; escolti, ¿que li passa alguna desgracia de familia que li convingui tan anarhi?

—No hi vaig per cap desgracia, hi vaig á cobrar las cédulas.

—Que diu ara, que no es cap desgracia l'impost de las cédulas?... Desgracia y ben desgracia. Si m'vol creure á mi, no hi vagi; vosté s'estalviarà un mal rato y els pobres vehins els quartos.

—Gracias de aquest altre consell, pero no'l puch seguir com el de comprarne esclops.

Me'ls compro, que per cert me costan una peseta, que ab las dugas del cotxe, ja he gastat els dotze ralets de la dieta d'avuy, y penso: ¿qué farás ara, Barris? ¿anar á dinar? val més que no, que ja gastaria la dieta de demá; tant se val que m'contenti ab el tros de pa que m'he ficat á la butxaca quan he esmorzat á can Folgueras; y cap á Espurnellá falta gent, ó sigan cedulayres.

Mare de Deu que neu hi ha; no's coneix el camí ni res... tal vegada aquell rengle d'arbres... sí, sí, deu ser allí... ¿Qué s'ha de patir en aquest mon! Jo que m'creya que, essent empleat de l'empresa de las cédulas, no més tindria d'escriure á la oficina, assentat aprop de l'estufa... ¡qué n'hi ha de diferencial!... ¡quina soletat! No's veu ningú en part del mon... Aném seguint; quan arribaré á puesto ja será vespre y aixó qu'está anunciada la cobransa per las vuyt del mati. Sembla que ve un home per aquest altre camí; deixame'l esperar, encare qu'estar aturat ab neu fins els jonolls no es gayre deliciós.

—Hola, mestre. ¿Que aneu á Espurnellá?

—Sí, sembla que vosté també hi va.

—Vaig á cobrarhi las cédulas.

—¡Las cédulas! ¿Que no tenen pa per menjar els senyors de l'empresa? Sembla mentida que fassin anar als empleats per aquests mons de Deu ab un temps aixís.

—Y donchs, que hi vol fer! ¿Falta gayre per arribar al poble?

—Cosa de una horeta.

—Deu lo quart senyor Arcalde, un servidor de vosté es el auxiliar de l'empresa de las cédulas que vinch á posarme á las sevas ordres. (A n'aquests *monterillas* els engreixa que se'ls parli ab finura.)

—Aquestas son horas de venir?

—Encare té modos d'enraonar? Li sembla poch sacrifici venir ab sis pams de neu á la carretera. (Ara comprench que si se'ls parla ab finura s'enva-lentonan; sembla que'l cambi de tó no li agrada gayre.)

—Ni falta que feya que vingúes, á buscar quartos.

—Lo mateix deu ser que vingui jo que un altre... Bueno y ahont se cobra?

—Mirí á n'aquesta taula... Aquí, aprop de la cort de la mula que no sentirá tan fret.

—Sí, pero en cambi sentiré molta farum.

Vaja, Barris, ármate de paciencia y asséntate en companyia de la mula, el tocino, las gallinas, y total ¿per qué? Per sentir quatre bestiesas dels pagesos y cobrar pochos quartos á cambi de jo pagarme molts per el péssim menjar que m'arreglan al hostal. Y menos mal si no més fos aixó; després, al arribar á l'oficina crits del Director perque portas pochos quartos y has fet pocas adicions y auments y per fi de festa el caixer te fa firmar un paper que diu: *He recibido de la Caja la suma de veinticinco pesetas á cuenta de mi haber etc., etc.* ¡Cinch duros de deute!

Nada menos que una tercera part de la paga. ¡Ay, Barris! Si continuas aixís, després de molt patir y sentirte malas paraulas dels pagesos al cap del mes cobrarás ab paper... d'estrassa.

N. D. y F.



assegura que al Vaticá están fentse traballs preparatoris d'un gran aconiteixement.

¿De qué's tracta? Agárrinsse bé, que la noticia es de las que tomban á un home.

El papa, anyorant tal volta l'ambient de la pintoresca ciutat de la que en altres temps fou patriarca, vol sortir de Roma per uns quants días, ab el propòsit d'anar á presidir una festa tradicional que'l dia 28 d'aquest mes ha de celebrarse á Venecia. Aixís ho diuhem alguns periódichs que s'alaban d'estar ben enterats.

Aixís ho diuhem, pero... ja veurán com al arribar el moment d'empendre el viatge, el papa ho rumia millor y determina quedarse á caseta.

Y's comprén que ho pensi bé, donchs, si en efecte'n sortia, ¿cóm redimontri podria seguir fent de presoné?

A Buenos Aires s'hi han observat alguns cassos de peste bubónica.

Y á darrers del vinent Juny hi arribará en Lerroux.

Lo que'ls bonaerenses deurán dir: —Una desgracia may vé sola.

¿Qui ho entén aixó? A Tànger, població africana, funciona ja ab perfecta regularitat la policia, organizada per elements espanyols.

En cambi á Barcelona, ciutat espanyola, per més que'ns escarrassem fent probaturas, may acaba de funcionar com cal.

Escoltin; ¿potser si la organisessim ab elements africanos?

Al jove rey don Manuel de Portugal li ha sigut concedit el Toisó d'or.

Será d'or, en efecte; pero el resultat es el mateix. Li han penjat el bè.

Signos del temps. A Madrid acaba d'inaugurarse una Exposició d'Arts retrospectivas.

¿S'hi han fixat? Ara tot es retrospectiu en aquesta benehida terra. Las exposicions, retrospectivas.

Els homes, retrospectius. — Las lleys, més retrospectivas encare.

A n'aixó han quedat reduhidas las famosas gallardias de don Antón.

Volía fer la revolució desde arriba, y ha de acabar per fer la *retroactivisació*... desde'ls baixos.

Desde'ls baixos del pressupost.

Qu'es com si diguessim, desde la cuyna.

El patró Aranya ha parlat. Desde Paris, ahont tranquilament descansa l'home, consumint els *fondos políticos* que'ls seus devots admiradors li envian, don Alacandro ha escrit una carta á un amic, en la qual, aludint als *gubernantes que sirven á Roma*, diu que *acaso se acerca el dia de acabar á sangre y fuego con estos hombres y estas cosas*.

¿Qué cómodo resulta, á mil cinch cents kilòmetres de distancia y assentat potser al davant d'una taula espléndidament provehida, imitar els gestos d'en Dantón y llenyar frasses tretas del formulari de n Marat!...

Patró Aranya, patró Aranya, recull la sanch, mata el foch.

¿No veus que'ls obrers d'Espanya t'han entés fa temps el joch?

Diuhem de Londres que'l rey Eduart anirá molt aviat á Rússia pera visitar al zar.

Esperém que aquesta visita, més que una visita, siga una lliadó, una ensenyansa pel pare Nicolau.

Perque el d'Inglaterra pot ensenyarli quan menos una cosa al Emperador de las forcas.

Que'ls sobirans que donan més ámplias llibertats al poble son els que viuhem més tranquils.

El governador de Navarra, interessat per la sort del globo lliure *Quo Vadis?*, va expedir l'altre dia al ministre de la Gobernació el següent telegrama: «Pasado cerca ciudad globo sin gobierno.»

Globo sin gobiernol!... Aquesta sí qu'era una bomba anarquista!

El senyor La Cierva podia contestar ab un altre despaig per l'estil: «Captura globo espérese unos días aprobada ley terrorismo.»

A Santander hi ha actualment siscents minaires en vaga.

Y lo més grave es que'ls tem que, per esperit de solidaritat, els obrers de otras minas secundin l'actitut dels de Santander.

Ja estém veyent als nostres governants declarant se en huelga.

Perque ells també hi treballan á la mina.

La mina del Pressupost.

L'exministre d'Hisenda senyor Navarrorreverter, polítich de funesta memoria y autor del adefesesperpento que'n dihem *Aduana Nova*, s'ha passejat uns quants días per Barcelona en companyia dels seus dos fills.

Y un tranquil, á propòsit d'aixó, observava lo següent:

—Fixéuvoshi,—deya:—Per la carretera de Torredembarra corria un carro carregat de rochs... ¿Oy que sembla que no's puguin dir més erres en menos paraulas?... Donchs sí, senyors: Ara veurán. Divuyt erres en tres paraulas.

Navarrorreverter (pare).

Navarrorreverter (fill gran).

Navarrorreverter (fill petit).

Efectivament, ja son uns apellidos ben errats!

Fa una temporadeta que'ls carlins se bellugan molt.

Protestas d'aquí, inauguracions d'allá, vetlladas de més amunt, romerias de més avall...

Un que s'hi fixava, deya en tó de convensut: —A mi ningú'm treu dels meus tretzes. Els carlins duhen alguna cosa al cap.

Y tenia rabó. Qualsevol ho endavina lo que hi portan.

¡La boina!



A LO INSERTAT EN L'ÚLTIM NÚMERO

- 1.^a XARADA I.—Ma-pa.
- 2.^a ID. II.—A-te-nas.
- 3.^a ANAGRAMA.—Martí—Marit.
- 4.^a MUDANSA.—Mula—Mala.
- 5.^a INTRÍNGULIS.—Sargantana.
- 6.^a LOGOGRIFO NUMÉRICH.—Llobregat.
- 7.^a TARJETA.—L'hereu Escampa.
- 8.^a ENDAVINALLA.—El peix.
- 9.^a GEROGLIFICH.—Un peu de persona.

Han endavinat totes ó part de las solucions els caballers: F. Armengol Burgués, C. Piqué de Bellanes, Joseph Junyent, Un solidari castellá del Vallés, B. A. amic del Pauet, Poliglota, Pauet, el mes maco de cal Petit, Noy ros, E. R. Solé (a) Lleó XIII, Francisco Carré, Un ex-sastre mataroní, Bernat de cal Ollé, Gil Sal y Oli, Vicens Borrás, Un amic de la hermosa Conxita, Prat d'Olot, Rata trista, Dos que han perdut la xaveta y Dos germans de can Juher de Sta. Eugenia, de Girona.



XARADAS

I

Un color es ma primera, tersa-inversa vejetal, ma dos, es una pregunta qu'es bastant original.

Dos y tres tenen els barcos sent l'element principal, y per fi, leminadura trobarás en ma total.

A. ROCA COLL

II

No prima-dos, Tersa-prima á la nena, cambiar de caps l'prima-dos-terca perque'l podria trencar.

TRES CALANDRIS DE MASNOU

ROMBO

Substituhir els punts per lletas de manera que lledi das vertical y horizontalment, diguin: 1.^a ralla; consonant; 2.^a peix; 3.^a verb; 4.^a nom de dona; 5.^a carrer de Barcelona; 6.^a temps de verb, y 7.^a vocal.

FRANCISCO CARRÉ

ACENTÍGRAFO

A Sant Cugat del Vallés vaig veure un burro molt alt ab una tot plena d'ous que'ls duya á vendre á Total.

J. FARRÉS GAIRALT

GEROGLIFICH

DIMARS

DESEMBRE

NOE

SI

1908

MIQUEL ROCA



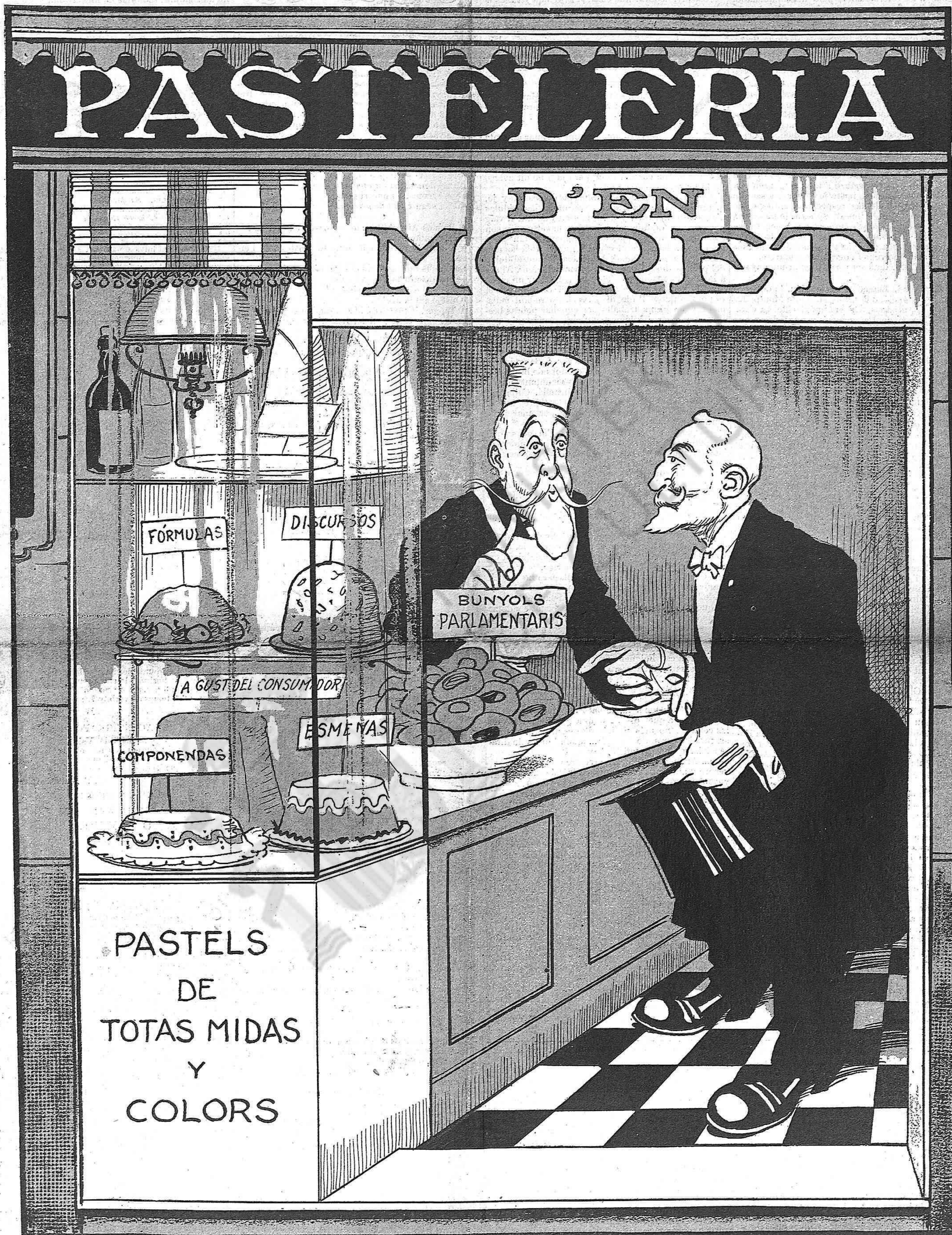
Caballers: Miguel Serrats y Camps, Hereu Escampa, Joan Mestres, Joaquim Maymó, Un solidari castellá de Vallés, Poliglota, Terranova, Tito Pelo, Joseph Trissa, S. Cuadras, Isidret de Gracia, Las simpáticas Amparo y Magdalena d'Olot, Luis Juher, Antoni Tarradas, Intrús, y M. Micaló. ¡De pega!

Caballers: R. A. (a) Pau de las calsas curtas, F. Armengol Burgués, Francisco Carré, V. Borrás y Bages, Noy d'Horta, H. Nadal Mallo, Tres calandris de Masnou, Un figuerench y Eduardillo Saló: ¡A certats!

Caballers: Johannus: Lo qu'envia va bé Respecte á la glosa de que'ns parla, si es llarga com diu, millor fóra destinarla al Almanach. L'actualitat s'ho menja tot! —A. Pascual y S.: Es sentideta, pero defectuosa. —Anicet Mont: ¡Uy, quant manca d'experiencia! No vá, y tardará en anar, me sembla. —Manel Castellá: A pesar de ser tan curta, també hi trobariam més d'una incorrecció. —Mr. Germain Lucat: N'aprofitaré algún. —Salvador Marina: Las dugus quartetas primeras assonan iguals y aixó ja no es cap bona condició. Ademés, en el fons, hi ha poca novetat. —L. G. (a) Petit Poeta: Els petits se fan grans. Y quan siga gran ja'ns avisará. —R. Sofocles: Es poca cosa. —Joaquim Llavoras: *Mchu, donahuvos; boscañtes, cahien...* ¿quina literatura es aquesta?... —S. C.: Aixó de la fals ja ha passat á la historia... No més se'n parla al Palau de la Música Catalana. —J. R. Vilanova: Rebutis els quatre dibuixos, algún dels quals, sense acabarnos d'agradar, confessém que está ben apuntat. Per ara, no hi ha res á fer. —Antoni Divi Pañells: De sonets se'n fan de molt més dolents que aquest. Lo que no ns resulta es el género. Envihi'l al certamen d'Igualada. —A. R. y P., S. I. R., y A. C.: No podém insertar las cartas que'ns envían, per diferents motius.

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, carrer del Olm, número 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Fent tractes



—Ja entench. Vosté voldria un pastel d'oposició ensucrada...

—¡Aixó mateix! Y 'l necessitaria pel dia de la votació de la llei del terrorisme...

—El tindrà, don Antón, el tindrà. Ja sab que per aquestes coses me pinto sol.